

A GYÁVA

REGÉNY

**IRTA
MALONYAI DEZSŐ**

- Pataky László eredeti rajzaival -

* * *

EGY NEVEZETES CSÓK

**Irta
JÓKAI MÓR**

BUDAPEST

Könyves Kálmán magy. irod. és könyvkeresk. részv.-társ.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-026-6 (online)
MEK-16601

A GYÁVA

REGÉNY

**IRTA
MALONYAI DEZSŐ**

Ők ketten dolgoztak, mint két vicsorgó fogú hód, tizenegy évig s akkor előáll egy vékony derekú, sovány vállú, szeplős asszonyka, jókedvűen belemarkol a verejtékes munkájukba és szórná, szórná ki, vissza a világba...

I.

Hogy dolgoztak!

Az utcai favágó munkája kényelmes naplopás ahhoz képest, a mit az öreg Korgerné és fia Korger Antal csinált. Csak az Antal fia, mert a másikat, Jánost, még idejében kilökték a kosárból. Az most valahol irnok, nyomorúságos irnok és ha egy pár czipője van is, de az az egy pár lakkos. Adta kóduš kergetője!

Mikor Antalnak először eszébe jutott, hogy jobb volna valami kis üzletet nyitni, mint másnak szolgálni, jó sokáig nem merte megmondani az anyjának. Annyira titkolta előle, hogy az asszony észrevette.

- Neked Tóni valami fúrja a fejedet.

- Nekem mama? Dehogya!

Nem szoktak egymással kedveskedni s az anyja nem kutatta tovább.

Vasárnap délután esett s beszorultak a szobába. Antal régi német ujságokat nézegetett, melyeknek szentimentális metszeteit gyerekkora óta ismeri s egy-egy képen akad olyan foltra, melyet gyerekkorában ejtett reá. Mindig vasárnap délután adta elő az anyja ezt a vaskos könyvet, hétköznapiokon el volt zárva. A nagy asztalhoz kellett vele ülni, nehogy kár essék benne, de daczára a szigorú óvintézkedéseknek, itt-ott került reá zsírfolt s most amint forgatja a sárgult lapokat, némelyiket megismeri, emlékszik az idejére, emlékszik, hogy húzódtak meg János öcscsével a nagy könyv mellett, hogy piszkálták egymást és hogy szerettek volna ezen, valami semmin, nevetni hangosan. Alig tudták tartóztatni a nevetést s úgy megijedtek, ha valamelyikük elpisszentette magát, mert ott ült a mama az ablak előtt, szótlánul, de mindig dolgozva valamin. Mama csak feléjük pillantott az ő szigorú, szürke szemével s egyszerre vége volt minden vidámságnak.

Utálták is azt a nagy könyvet, féltek tőle. Milyen jó volna inkább kimenni a gangra, mászkálni a lépcsőkön! Hát még az utcán!... De csak egyedül, a mama nélkül.

Ilyen idő volt sokszor, esett az eső s mintha az ő ablakukra feküdt volna minden felhő, mintha másutt nem is esett volna, csak itt. Ha a mama kiment a konyhába, akkor nevetettek volna, de akkor meg már nem találtak semmi nevetni valót.

Esik. Korgerné az ablak előtt ül, a szoba olyan mint akkor, a felhők épen úgy könyökölnék be az ablakon s Antal olyanformát érez ma is, hogy milyen jó volna inkább kimenni a gangra...

Az anyja megszólította. Tiszteletteljesen fordult feléje, akár csak a princzipálisa akarna neki utasításokat adni.

- Irtál Jánosnak?

- Igen mama.

- Mit?

- A mit mondani tetszett.

- Úgy, a hogy mondtam?

- Igen.

- Szerettem volna látni.

- Letisztáztam, az eredeti megvan. Megírtam, hogy ne mozduljon, becsülje meg magát s örüljön neki, hogy tisztességes kondícióban van. Dolgozni mindenhol kell.

- Úgy van.

- Inkább tűrjön valamit - -

- Ugyan mit? Szeret úrfiskodni, mint az apja. Ez már a negyedik helye, sehol se tudott megmaradni. Megírhattad volna neki, hogy ide ugyan hasztalan spekulál, én nem tartom.

- Bécsbe akar menni.

- Oda, persze, ott többet csavaroghat. Ott fog maradni a hol van.

Korgerné katonásan rendelkezett a fiaival. Antal forgatta a nagy könyvet tovább. Milyen buta képek! Az a bizonyos hölgy, ki szájából eteti a kanári madarat...

Mindjárt lámpát kell gyújtani, de csak majd akkor, ha okvetlenül kell.

A felhő lassankint bemászik a szobába, ráfekszik a takarókba bújtatott székekre, a szűk díványra, a porcelánokra a sifonon, teli tölti a sarkokat, - csak Korgernének a körvonalai látszanak még az ablak előtt, a mint ott ül mozdulatlanul, feketén.

Antal behunyja a szemeit s hamar akarja elmondani az ő ideáját.

- Én azt hiszem mama, jó volna, ha mi egy kis üzletet nyitnánk.

Mikorra kimondta, megijedt a hangjától, mint mikor kis gyerekkorukban valamelyikük megmukkant a nagy könyv mellett.

A fekete alak mozdulatlanul maradt az ablak előtt s ez bátorságot adott neki.

- Sokkal jobb volna mint így. Az ember legalább tudná miért dolgozik.

Az anyja nem szólt.

- Én azt gondolnám, hogy ha mi ketten Jánossal neki fognánk, nem is ütne ki rosszul. Én utána látnék. Ismerem a környéket, az ember boldogulna.

Teljesen sötét lett, több felhő nem fért a szobába. Ezekből a felhőkből tompán, de szokatlanul szelíden vált ki egy hang, a Korgerné hangja.

- Jánossal nem megyünk semmire.

Antal azt hitte, hogy az anyja letorkolja, összeszidja s most ez a szelídség, a sötétség még jobban fölbátorította. Élénken sorolta elő az érveit, hogy milyen jó is volna az, a mit ő gondol. Egy üzlet! Jó sarokhelyen, csinos tiszta kis üzlet. Jókor nyitnának, előbb mint a többi valamennyi, segéd nem is kell, ők ketten jól eligazítanak mindent. Az ember utána járna, hogy trafikot is kapjanak, a mi ugyan nem nagyon sokat ér, de odaszokik a kuncsaft. Eleinte csak kicsiben, de aztán kiterjeszkedhetik az ember. Ha össze tudnának csinálni néhány ezer forintot.

Kemény, éles hang csapott elő a sötétségből.

- Megbolondultál? Elment az eszed? Néhány ezer forintot!... Néhány ezer forintot - ismételte haragos rémülettel az a kegyetlen hang, mely irgalom nélkül járta keresztül az Antal jámbor terveit. - Honnan? Mi?... Ki akarjátok rántani a fejem alól a vánkost?... Az a mákvirág erre spekulál, azért irkál neked! A falatot akarjátok kivenni a számból!

A hang egyre élesebben, folyton kegyetlenebbül dolgozott, talán szikrát is adott, de Antal nem nyitotta ki a szemeit, összegubbaszkodott s várta, hogy egyszer csak ott lesz az anyja száraz, csontos keze a hátán.

- Üzletet nyitni!... Meguntátok a becsületes munkát, kell néhány ezer forint! Néhány ezer forint kellene csak!

- De mama -

- Hallgass, itt én parancsolok!

Ugy lett. Egyikük se mocczant, csak a csend kezdett hozzá ahoz a fárasztó zúgáshoz, melyet nem is hall, inkább csak érez az ember.

Az asszony szólt, harag nélkül, okosan.

- Nincs pénz fiam. Ha üzletet akarsz nyitni, takaríts magadnak hozzávalót. Adósságra akarsz hozzákezdeni.

- Más is úgy kezdi mama!

- Az is számár. Ki ad neked? Pénz kell Tóni ahoz is.

- Ha volna annyi, - nem merete mondani, hogy mennyi, - ha annyit össze tudnánk csinálni, könnyen szerezhetnék vele kétszer annyi hitelt.

- De ha aztán az is elúszik?

- Azt az ember biztosítaná magának valahogy.

Megint elhallgattak.

Lent az utcán meggyújtottak egy gázlámpát s halvány vörös világosság vergődött a szobába.

- Az ilyen hitelre rakott házak hamar összedülnek, - mondta az asszony halkán. - A mai világban ne eressze ki az ember a markából azt, a mi benne van. Gyűjtsd meg Tóni a lámpát.

Korger Antal engedelmesen pakolta vissza a terveit, mert az anyja azt mondta rá, hogy számárság és nem ad hozzá egy garast se.

Látszólag egyikük se törődött többé ezzel a dologgal a következő vasárnapig, a mikor ismét együtt ültek lámpagyújtás előtt.

- Gondolkoztam rajta.

- Min, mama?

- Mit figurázol nekem! Néztél már helyiség után?

Az első pillanatban mohó örömmel vette Antal, hogy anyja kezdi. Közelebb ült hozzá, kedveskedő arcot vágott s el akart mondani mindent, egy huzomban.

- Hogy örülök neki! Ugy-e mama, nem volt az rossz idea, mi? Most a tavaszra megnyithatjuk. Az ember azonnal biztosítaná a tőkét.

Észrevette, hogy az anyja milyen hidegen, csaknem lenézőleg hallgatja a lelkesedését s ez lehangolta. Épen mint gyerekkorában, rohant föl az anyjához valami nagy dologgal, sugárzó arczczal alig várva, hogy tüzesen elmondja és - és mikor lélegzetvesztve hozzá kezdett, a nagy dolog úgy összeesett, olyan kicsi lett, olyan ránczos, mint egy átrepedt léggömb. Alig maradt meg belőle valami kicsi elmondani való s azt is szégyenkezve dadogta végig.

Az ő szép ideája is kezdett összetöpörödni, de most már nem hagyta, óvatosan húzta vissza az anyja hegyes tekintete elől.

- A helyiségről beszélj.
- Még nincs, de lesz. Itt az üllei-út sarkán van egy nekünk való.
- Ott egy bolt van.
- De nem sokáig lesz ott. - Antal ravaszul mosolygott. - Egy-két hét múlva beadja a kulcsokat.
- Honnan tudod?
- Utánna jártam. A lundenburgi czukorgyár fenyegeti a csőddel, nem sokáig bírják. Rájuk megy a fiumei rizskeményítő s akkor végük van.
- Csak a nyáron újtották azt a helyiséget.
- Nekünk újtották.

Korgerné némi respektussal nézett a fiára.

- Az összes berendezést megszerezheti az ember kéz alatt, a portékákból is a javát. Az üzletvezető, Binder, az én emberem. Megígértem neki, hogy ha a kezemre dolgozik, én alkalmazom. A csődtömeg lejáratásánál sokat tehet. Ha kiviszi, hogy nem detailban árulnak ki, hanem tömegesen, adok neki huszonöt perczetet a vételár után.
- Az sok, nem elég ha alkalmazod?

Korger Antal elégedetten dörzsölte meg a térdeit. Az anyja már jön!

- De nem alkalmazom ám. Most a gazdája ellen dolgozik, nekem, nálam ugyan nem csinálja meg még egyszer.

Az asszonynak jobban csillogtak a szemei mint a fiának. Szerette volna megczirógatni Tónit. Fölkelt s járkálni kezdett. A fia is járkált. A világért se szólt volna többé egy kukkot is, félt, hogy elrontja a mit eddig csinált. Titokban néha az anyjára pislantott.

- Te Tóni!
- Tessék mama.
- Szeretném megnézni azt az üzletet.
- Majd megnézhetjük.
- Nézzük meg most.
- Most?... Ugyan mit -
- De most akarom.
- Hát jó, nézzük meg.

Lassan húzta föl a kabátját, még lassabban kereste elő a kalapját. Az anyja hamarabb elkészült, mint ő, behúzódott hosszú fekete köpenyébe, bezárta a szobaaajtót s kétszer is megpróbálta a kilincsen, jól becsukta-e. A konyhában nagyon égett a lámpa s a cseléd nem volt ott. Bizonyosan a kapuban ácsorog. Tóni fölszólította, Korgerné összeszidta a lámpáért s meghagyta neki, hogy ki ne mozduljon a konyhából míg oda lesznek.

Karonfogta a fiát s úgy mentek végig a hosszú, ködös üllei úton, megbecsülni az üzletet.

A nagy kaszárnya előtt már meg tudták különböztetni, hogy ott messze, a zsidongó, ki-világított belvárosban, a sok gázláng közül melyik árad ki annak az üzletnek a kirakatából? Jól látszott. Épen most futott el előtte egy fiakker-lámpának a világossága. Milyen jó messzire ellátszik!...

A klinika előtt már egész tisztán látszott. Gyorsabban mentek. A sarkon megállt az asszony.

- Innen jól látjuk.

És onnan az utczasarokról lesték a boltot jó sokáig.

Rajzolni se lehetett volna jobb üzletnek való helyet. Két utcára nyílt. Kiabált az emberekre és erőszakosan eléjük tolakodott.

- Egy ajtó elférne ezen az oldalon is, - vélekedett Korgerné.

- Nem jó a két ajtó.

Az asszony kénytelen volt ebben is igazat adni a fiának. Czúg van két ajtó közt, egy-egy krajczár könnyen kigurul.

Azután járkáltak az üzlet előtt s megnézték profilban is.

Az egyetemi templomban méltósággal kondultak meg a hét órát zúgó harangok, az utczai forgalom élénkült, egyik tramvay a másik után gurult el az üzlet előtt, ott trombitált a kocsis legtöbbet s a fényes kirakat elé szorultak a kocsik elől az emberek. Ha majd fehér márvány-lapon izletesen megszelt sonkák, csábító kaviáros hordócskák, hanyagul föltépett szardiniás dobozok lesznek ott a kirakatban... Selyempapiros köpenyekéből kacagnak elé a narancsok, friss fonatú vesszőkosarakból hamvas héjju őszi baraczkok, duzzadó szőlőfürtök, szemérmesen pironkodó almák állítják meg a járókelőket...

Halomba lesz öntve a gyöngykávét, pyramisokban a hófehér cukor, datolya-füzérek, cseppentett frissen és üdén, mintha csak az imént tépte volna le szétterített burnuszára a beduin... Akkor lesz csak itt tolongás!

Ismét lesbe állottak a sarkon s már ritkult az utczai közönség, midőn hazafelé indultak. Az uton bevallották egymásnak, hogy mind a ketten megolvasták, hány ember fordult meg a boltban.

A két szám talált. Egygyel se tévedt egyikük se.

II.

Egyik se mondta a másiknak, hogy öröme van. Egyik se mutatta a másiknak, hogy milyen nehezen várja a tavaszt. Az üzletről alig beszéltek. Korgernének a keskeny melle megtelt erős, piros reménységgel, szorítani szeretett volna a száraz markaival. Szerette volna megszorítani a holnapot, mely olyan lassan kullog.

Korger Antal nem nézett az emberek szemébe, sietett az utczán, nehogy útjába érje valaki, a ki ellopja tőle azt az üzletet.

Az az üzlet kétségbeejtően egészségesnek látszik ott az üllői-út sarkán, nevet és feszeng. Korger Antal szeretné már torkonragadni és megfojtani. A lundenburgi gyár bamba! Szórja a pénzt a sárba, minden nap százakat veszít. Ha ma jön, még ötven perczentet kivehet a pénzből, holnap már csak negyvenet. Korger Antal pompás üzletet csinálhatna, ha a lundenburgi eladná neki a követelését. Azonnal csődöt, azonnal, mert nagyon fogynak a cukorsüvegek. A lundenburgi minden nap százakat hajigál a sárba!

Mint a macska az egérlyuk körül, olyan puhán sompolyog az üzlet körül. Meglapul a ház kapuja alatt s végigolvassa az üres petroleumos hordókat. A napi fogyasztás izgatja. Egy másik macska, egy sunyibb macska húzódik feléje a hordók közül.

- Maga az, Binder úr?

- Pszsz!

Megismerték egymást.

- Hol találkozhatnánk ma?

- Nekem mindegy.

- Fölmegyek Korger úrhoz.

- Jó. Most zárás után?

- Igen.

Korger Antal vigan indult hazafelé.

A klinika előtt eszébe jutott valami. Kár volt Bindert a lakásukra cizitálni, ott lesz az anyja is!... Minek legyen ott az anyja?... De talán még se lesz rossz, ha az is hallja?!... Eh, nem kell tanunak senki, az anyja se kell tanunak.

De most hogyan értesítse Bindert?

Megvárja a sarkon, míg csuknak.

Két óra hosszágig várakozott s ezalatt megkerülte, isten tudja hányszor, a muzeumkertet. Eleinte a maga dolgát hánytá-vetette, utóbb a környezetet is észrevette. A muzeum mögött gondolkozóba ejtették a csendes, arisztokratikus utcák, a sötét, begombolkozott paloták. Ez nem elég forgalmas hely, mégis milyen kár, milyen pazarlás ez a sok heverő földszint!... Ott vannak a cselédlakások... Milyen kényelemben élnek ezek a nagy urak!... Mentől többször kerülte meg a muzeumkertet, annál inkább haragudott a kényelemben élő nagy urakra s nem szánta volna behajítani néhány ablakukat. Nyolcz óra után a sarokra állt, nehogy elszalassza Bindert. Egy hordárt akart haza küldeni az anyjához, hogy ne várja a vacsorával, de meg-gondolta a költséget. Már ugyis csuknak.

Milyen hebehurgyán csuknak! Talán nyitva is hagytak egy-két lakatot!...

Binder úr jön az üllői uton fölfelé. Hagyta őt menni, de jól szemmel tartva koczogott utánna. A nyúl-utca sarkán utánna eredt s megfogta.

- Mi ujság?

- Jó.

- Mi?

- Majd elmondom.

Korger Antal azonnal észrevette, hogy Binder úr valamiben sántikál. Ennek nem lesz jó sok kíváncsiságot mutatni, sőt diflamálni kell a portékáját.

- A nádor-utczában is kínálnak egy alkalmas üzlettel.

- Miféle?

- Fűszer. Nagyon jó helyen. Az a környék most épül.

- Snasz publikum.

- De készpénz.

- Itt nálunk se igen kell reszkirozni.

- De nagyon lassan megy. Nekem üzlet kell, ki tudja meddig kell még várakoznom.

- Egy-két hétig.

- Lári-fári, mióta hallom már.

- Bizonyos. Az úrnak én aranyat érek. Tudja mit csináltam?

Korgernek csaknem vaczogott a foga, de türtőztette magát.

- Most már a kezünkben van. A lundenburgit értesítettem az ügynöke által, hogy siessen.

Korger mohón kapaszkodott a jó ember karjába, az meg dicsekedni kezdett.

- Mi?! A fiumei rizskeményítőt detto. Mit szól hozzá az úr?

- Hátha kiegyeznek?

Binder úr jóízűen mosolygott ezen a naivságon. Hogy őt ilyen gyerekes kifogásokkal akarják dehonesztálni.

- Az egyezéshez pénz kell. Nincs nálunk egy garas se. Tudja az úr, mit tesz ez? Egy garas se! Hónapok óta itt vásárolunk már a piacon, készpénzzel. Csak eviczkelünk. Három-négy nap alatt elfogy a kávénk, aztán csukhatunk akár a lundenburgi nélkül is.

- Pompás!

- Ugye pompás? Mi?! Holnap óriási skadenczeink vannak, holnapután detto. Szerdán óvatolnak bennünket, mert nincs a kasszában egy garas se. Elég ez az úrnak?... Ha nem elég, van egyéb is. A markomban van az ügyvéd is.

Megdöbbenve nézett a jeles férfiúra Korger. Ez ugyan alaposan megmarkolta a gazdája nyakát.

- Az ügyvéd is értesítéseket küldött a házakhoz, én utasítottam, hogy hova. Együtt van már nála vagy negyvenezer követelés. Tetszik tudni, mindenki a saját hasznát nézi ilyenkor.

- Mennyit kap maga az ügyvédtől?

Jó messzire fölmentek már s ott a hol most mennek, éppen alkalmas sötétség kínálkozik, hogy Binder úr válaszoljon erre a kérdésre egy egészséges pofonnal. De egy szelid kérdéssel felelt.

- Az úr mennyit ad?

Higgadt polgártársak ezek s Korger Antal szeretett volna most hirtelenében valamicskét lealkudni az eddigi egyezésből.

- Szerződtem üzletvezetőnek.

- És?

- A hogy megbeszéltük.

- Mi a biztosíték?

A szemtelen, - gondolta Korger úr.

- Hát nekem?

A szemtelen - gondolta Binder úr.

- Kezibe lesz az üzlet.

- Az árverés után kifizetem.

- Csinálnánk róla talán egy kis irást.

- Jó.

Korger sietett a pasasírával hazafelé. Mégis csak jobb lett volna, ha az anyja is hallja az iménti diskurzust. De vajjon elmondta volna azokat a dolgokat tanu előtt is?

- Az ügyvéd mikor teszi meg a lépéseket?

Binder hazudott, azt felelte, hogy akkor, a mikor ő értesíti. Pedig az ügyvéd már beadta a csődkérvényt.

Odaértek a Korgerék lakásához. Skandalum, hogy milyen jókor becsuknak ezek a zsebvágó házmesterek! A kapu mögött lesik az öt krajczárt. Csengettek s egy éles gyerekhang vigasztalta belülről a türelmetlen két urat: - mindjárt!

Némi kázmálódás után egy göndörhaju, fekete szemű lányka, a házmester lánya tárta föl a kaput s eléjük tartotta a tenyerét. Csókolni valóan impertinens kis ábrázata volt. Antal úr bizalmasan megczirógatta s azt is mondta neki, hogy ügyeljen Eszter, mert megfázik, de a tenyeribe nem tett egy krajczárt se.

- Ez az úr mindjárt elmegy.

A lépcső nem volt világítva s dohos káposztaszag áradt utánuk.

Korgerné nem ismerte Bindert s a vacsora miatt akart zsörtölődni, de a fia intett neki s a fülibe súgta, hogy ügyesen!

Körüülték a nagy asztalt s mind a hárman roppant bizalmatlanul vizsgálgatták egymást. Becsületszóra nem adtak volna egymásnak öt pengőt kölcsön. Binder maga és az asszony közé húzta a lámpát.

Korger Antal mosolyogva adta elő, hogy képzelje mama, Binder ur írásba szeretné az egyezséget. Hogy ő különben nem is igen érti, minek erről magunk közt az írás?

Ez alatt mind kereste az asztal alatt az anyja lábát.

- Együtt leszünk, együtt akarunk dolgozni, én az írást fölöslegesnek tartanám. Ha az ember egymás iránt nincs bizalommal, (most megkapta a lábat,) nem érdemes hozzá kezdeni se.

- Miféle írást Tóni?

Binder világosította föl a jó asszonyt, hogy arról a kis pénzről, melyet megbeszéltek az üzlet dolgában. Arról a huszonöt perczentről.

- Te Tóni erről nekem nem szóltál semmit, mondta Korgerné szemrehányólag.

- Nem is akartam említeni a mamának - mentegetődzött a fia. - A Binder ur fáradságáért ígértem, sokat tesz az érdekünkben.

- Nem értem. Nekem csak annyit mondtál, hogy őt akarod üzletvezetőnek alkalmazni. De mi után fizetsz huszonöt perczentet? Sok az, fiam.

- Hadja el mama, ezt mi már eligazítottuk. Már megígértem s a mit én megigérek, az szent.

Binder mosolygott s a lámpaalját vakargatta, megjegyezvén, hogy épen azért szeretne róla egy kis írást.

- Tudod mama Binder úr sokat reszkírozott.

Binder hevesen tiltakozott. Ő nem reszkírozott semmit.

- Én méltányos vagyok. Binder úr értesítette a lundenburgit. -

Binder úr kényelmetlennek találta maga előtt a lámpát s tovább tolta. Egyáltalában nem óhajtotta, hogy itt most elismételjék az érdemeit, melyekre pedig Korgerné roppant kíváncsi lett. Iparkodott útját vágni az elogenak, de Korger Antal nem hagyta magát, sőt még fényesebb világításba helyezte a ritka szívességeket, melyekért huszonöt perczentet a mama se sokalhat. Mert a mit ő megígér, az szent és már szinte letaposta az anyja lábát.

- Ez már más. De mi után ígérted a huszonöt perczentet?

Antal még most se engedett. Most az ügyvéd dolgát hozta elő, de ezt már Binder úr készült egyenesen letagadni. Felállt s dühösen nézett a szelíden mosolygó úrra, a ki föltette magában, hogy tüzőn-vizen, de kapacitálja Binder úr érdekében az anyját.

- Irjuk meg kérem, hogy az üzlet vételárának huszonöt perczentje jár nekem, mert sietek.

Korger Antal egy szolid kereskedő becsületességével figyelmeztette, hogy - az üzlet és az átvett áruk vételárának huszonöt perczentje.

- Tehát csinálunk egy szerződés-félét. Mama is aláírja.

Korgerné nem értette meg rögtön a fiát, tiltakozni akart, de már hozzáfogtak az íráshoz. Ekkor Korgerné azt kívánta, hogy tegyék ki a szerződésbe, miért adják ők a huszonöt perczentet. Ennek minden szerződésben benne kell lenni. Binder úr mire kötelezi magát a huszonöt perczent fejében? Kötelezi magát, hogy az üzletet...

Binder úr pokol fenekére kívánta a vén asszonyt és azt ajánlotta, hogy egyszerűbben igazítsák a dolgot. Adjanak neki egy váltót.

Igen ám, de miféle összegről? Mi lesz a vételár, hogy így előre kiszámíthassák a huszonöt perczentet.

- Egyeztetek meg valami méltányos összegben.

- Azt nem tehetem mama, hátha semmi se lesz az egész vételből? Ugy föl találják verni az árát, hogy hozzá se szólhatok. Én szegény ember vagyok, én nem alkudhatok így blindre. Addig Isten tudja hogy alakulnak még a körülmények.

Pedig ez az idea tetszett Binder úrnak a legjobban. Valami méltányos összeget mégis megállapíthatnának. Az ember így előre is hozzávethet.

- Azt kérem én nem tehetem. Hanem tudja mit, Binder ur? Én fölmegeyek holnap ahoz az ügyvédhez és beszélek vele is.

- Oda ne tessék menni, azt kikérem! Én bizalmasan közöltem azt, nem akarok magamnak kellemetlenségeket szerezni az ügyvéddel.

Korgerné vetette közbe magát és szelíden, anyáskodó hangon törekedett lecsillapítani ezt az ideges urat, a kiből ugyancsak kezdett kitörni a mérges boltos legény. Mire is ez az indulatoskodás? Legyen ő csak nyugodt.

- A mit a fiam ígér, az szent írás. Szent írás Binder úr! Arra mérget vehet.

Ezt ugyan nem teszi Binder, de jól van hát no! Maradjunk a huszonöt perczentnél. Ő üzletember, szeret mindent tisztán, rendben, csak azért gondolta az írást.

Kezet csókolt és jó éjszakát kívánt. A héten nyélbe lesz ütve a csőd. Korger Antal kikísérte őt a lépcsőig a lámpával s világított utána, nehogy lecsúszsék a lépcsőn és kitörje a nyakát.

III.

Most kezdődik a munka, melyhez képest az utczeni favágóé naplopás.

Antal lélekszakadva futott haza s kérte anyjától a pénzt. Holnap lesz a licitáció. Az anyja csodálkozva kérdezte tőle, hogy miféle pénzt? Neki nincsen egy garasa se.

- De mama! Az Isten áldja meg, mit akar hát? Én bennem se bízik? Minden krajczárt búsásan visszaadok, ott lesz mama is, akár naponkint lehúzhatja. Üljön mama a kasszához.

- Ha én ülnek ott, akkor tudom meg nem csalnának.

- De holnap kell a pénz okvetlenül.

- Én adjak? Hol vegyem? Szegény öreg asszony vagyok.

- Tudom mama. De most kell!

- Alig van néhány megtakarított krajczárom, ha azt most kieresztem, mi lesz belőlem?

Antal dühös lett, lecsapta magát egy székre: - no hát akkor semmi se lesz az egészből! Kár volt ennyit is szaladgálni utánna.

- Én soha se ígértem neked semmit. Én biztattalak? Azt hittem, hogy megtakarítottál magadnak annyit -

- Ugyan honnan a pokolból takarítottam volna!

- Csak lassabban!

- De mama kérem, értsen meg. Itt egy krajczárt se reszkiroz.

- Honnan tudod?

- Tudom, legyen nyugodt. Egy krajczárja se vesz el. De most pénz kell, akárhol vesszük. Ha eladjuk az utolsó rongyunkat, akkor se szabad ezt elszalasztani. Aranybánya az a hely. A mama biztosítási kötvényére is kell felvennünk pénzt.

Az asszony rémulve csapta össze a kezeit és minden erejével tiltakozott. Még azt is!... Szó sincs róla! Hallani se akar semmiről. Mert őt egyenesen ki akarják rabolni, de ne hidjék, hogy azt megengedi. Nincs egy krajczárja se, nem adhat egy fityinget se.

Antal járkálni kezdett és rágta a körmeit. Nem tudta, mit mondjon már. Hirtelen megállt az anyja előtt, beléeresztette a szemeit s fenyegető hangon ezt mondta:

- Ha nem segít rajtam, főbe lövöm magam.

Az anyja erre a világ legközönyösebb hangján így felelt:

- Az apád is úgy csinált. Elköltötte a pénzemet és épen úgy csinált.

Hanem Korger Antal hamar kitalált valami okosabbat s azzal fenyegetőzött, hogy majd keres hát ő akkor magának egy más társat az üzlethez. Az özvegy meggondolkozott, mert ez nagy bolondság lenne.

- Mi biztosítékot adnál nekem?

- Ott ül a kasszánál.

Egyelőre nem felelt Korgerné, de másnap nagy nehezen mégis csak előadta a pénzt. Aprónkint, kávéskanalkint adogatta, kikötve számtalanszor, hogy ő lesz a társ. „Korger Antal és Társa”, így lesz a cégablán is.

- Jó, jó, csak adja már mama hamar.

Korger Antal ma se tudja, honnan szedte elő az anyja azt a sok régi ezüstöt. Mind megannyi harisnyákban volt elrakva, de ugyan hol?

Korgerné külön búcsuzott el minden egyes tallértől. Gyöngéden rakosgatta ki őket a nagy asztalra s olyan lassan morzsolta mindeniket az ujjai közt, mint templomküszöbén az olvasó szemeit az öreg asszonyok. A fia mohón leste, hogy épül belőlük egyik torony a másik után. Mikor valamennyi ezüst együtt volt az asztalon, kijelentette Antal, hogy ez nem elég.

Kezdődött a kegyes sopánkodás elülről és lassan-lassan sor került néhány aranyra is. Minden darabnak külön requiemet szolgáltatott az özvegy.

A biztosítási kötvény kiadásánál volt legáhíthatosabb a hangulat. Korger Antal egy fakir önmegadásával hallgatta végig az apja gyászos történetét, a ki szegény szeretett volna úr lenni, de semmi egyébhez nem értett. A ki szegény elverte volna a Darius kincsét is, a ki szegény úgy csinálta rakásra az adósságot, mint egy részeg...

- Tudom én, hogy únod te ezt hallgatni, de csak hallgasd. A János épen az apjára ütött. Jól megnézd ezt a pénzt, e nélkül ugye mire mennél most? Tudod hogy kerestem?

- Tudom mama.

- Nem tudod! Egyitek se tudja. Bántátok is ti, akárhogy eszem magam, csak a tietek legyen meg. De azt mondom Tóni, -

- Ne féljen mama.

Biz ő félt és ott volt mindenütt a fia sarkában. Ott volt a licitáczió is, mindenütt ott volt, az ő kapzsi, sovány újjain csúszott keresztül minden krajczár s olyan nehezen csúszott.

A Binder úr perczentjei is ugyancsak leolvadtak s mikor a megígért szerződését előhozta, az özvegy szelíden fölvilágosította, hogy azóta másként alakultak a körülmények. A fia ígért a mit ígért, de most már ketten vannak, „Korger Antal és Társa.”

- Én vagyok a „Társsa”, én nem fogadom föl az urat. A másik fiamnak kell a hely.

Binder fenyegetőzhetett, kiabálhatott a mennyit neki tetszett, de csak négy szem közt. Az özvegy figyelmeztette, hogy milyen tapintatlan, sőt kockázatos eljárás azt követelni, hogy az új czég alkalmazza azt, a ki a régit megfojtotta. Erre Binder úr vicsorgó fogakkal elhallgatott.

A berendezés, az áruk osztályozása, a czégtábla, minden, minden az utolsó kis inasig közös megállapodás tárgya volt. Korgerné irgalom nélkül vált meg a fülbevalótól, a dugdosott ékszereitől, a köntöst eladta volna most már magáról, csak egyszer az üzlet induljon meg. Alig aludt valamit, s a mit a fia elfelejtett, az neki eszébe jutott, a mibe a fia belefáradt, azt ő birta pihenés nélkül.

Antal csodálta az anyját, ki hónapokig ellenkezett s nem akarta, hogy maguk közé vegyék Jánost. Ez a János mindenben ellentéte volt bátyjának, a kit lenézett. Teli volt veszedelmes uri passziókkal, szörnyen restelte, hogy ő boltos legény és nyilván neheztelt az anyjára is, a ki ezt okozta. Szeretett kávéházba járni, olvasni s arra számított, hogy egy ügyes házasság kihúzza őt ebből a sárból. Addig is megszerzett magának minden gyönyörűséget, melyekhez vasárnap délutánonkint hozzájuthatott. Az üzlet nem érdekelte, bizonyos előkelő megvetéssel szolgált és nem szívesen nyúlt a lizthez, petróleumhoz. A fizetésével soha se volt megelégedve. Néha egy-egy narancsot vitt el haza a házmester leányának, a kinek olyan szépek a szemei, hogy kár oda a földszintre. A Béranger verséből citált Antalnak s jövőt jósolt a házmester leányának. Korgerné betiltotta ezt a gavallérkodást, nekik nincsen elajándékozni való narancsuk.

Négy hónap múltán kijelentette János, hogy ő jóllakott a kompániával, hármuknak kicsi a két szobás lakás, ő hónapos szobát bérel. A mint tetszik! Igen ám, de kicsi már a fizetés is! Arról pedig Korger és Társa nem tehet, mert a János fizetéséből ugyanis két használhatóbb segédre telnek.

Néhány hónapig külön lakott János, de sokszor megesett, hogy későn ment az üzletbe. Korgerné azt tanácsolta neki, hogy okosabban tenné, ha inkább valami vidéki üzletet tenne boldoggá. János a szemük közé nevetett és kijelentette, hogy nagyon szívesen, de előbb adják ki a részét.

- Miféle részt? Adtál egy fityinget az üzlethez?

- Jó, akkor itt maradok.

Hogy lerázzák a nyakukról és ne hogy lármát csapjon, kialakultak vele egyszer s mindenkorra két ezer forintot, a miért ő kötelezte magát, hogy anyai örökség címén semmiféle követelése nincs Antallal szemben. Adtak neki ötszáz forintot s a többi majd utána küldik részletekben.

Jánosnak reszketett a zsebében az ötszáz forint s hirtelenében nem tudta elhatározni, háts lovát tartson-e vagy tengeri fürdőre utazzék. Az utazásra határozta magát. Bécsbe ment és onnan sok levelet irt az elmaradt részletek ügyében.

Bezzeg jobban összefért anyjával Antal. Két masina, mely egy rúgóra dolgozik, jobban nem járhat össze, mint ők ketten. Lassankint el is szokott Antal attól, hogy anyjának tartsa az anyját, - az üzlettársa volt, egy páratlan kereskedő, ki évről-évre kedvezőbb zárlatokat produkál, természetesen levonva a saját illetményét, melyet az „első hazainál” helyezett el. A nyitás első pillanatától fogva ott ült a kasszában s látott mindent, az üzletben úgy, mint az utcán. Gondja volt a kirakatra, melyet meg kell ma változtatni, mert nem sokan nézték, - és észrevette, ha valamelyik segéd keze alatt túlbillent a mérleg. Szűrő, szürke szemei megígézték azt, a ki elhaladt az üzlet előtt s behúzták vásárolni. Soha se panaszkodott, hogy a sok üléstől és ajtónyitogatástól összedagadnak a lábai, talán nem is húsból, numerusokból való volt ez az asszony.

Korger Antal bátran összedughatta volna mellette a kezeit s akár mandulát rágjon reggeltől estig. Dehogyan evett volna meg egy szem mandulát is! A pudli mellett állt és szöktek tőle a boltoslegények. Egy szem rizskása ingyen ki nem ment ebből az üzletből, melyhez konokul ragaszkodott a szerencse.

Négy év nem telt bele s „Korger Antal és Társa” tekintély kezdett lenni az üllői úton. Azután respektusra szoktatta a többi szomszédos utcákat, megismerték a többi városrészek, csakhamar átjutottak a lánchídon is, a bizalmatlan, gögös malmok nehéz kapui is kitárultak előtte.

- De mama, miért vesszük mi a lisztet?

- Öröltessünk.

Szerencsésen beütött ez is.

- Egy kis malom jutányosabban örölné!

- A soroksári gátnál berendezhetnénk egyet.

De Korgerné nem szerette ezt az ideát, nem szereti a malmot, sok ott az egér.

Két év múltán beleegyezett. „Korger és Társa” a saját malmán dolgozik, szerencsésen konkurál s főrésztvényese az ország legelőkelőbb gabona vállalatának, de azért ködös, novemberi estéken gyalog teszi meg a sáros üllői utat és a régi lakásban minden régi szék úgy áll ma is, mint tegnap, hat év előtt.

Egyetlen élvezetet ismer Korgerné. Este, onnan a nagy kaszárnya elől megkeresni, hogy ott messze, a zsibongó, kivilágított belvárosban, a sok gázláng közül melyik árad ki annak az üzletnek a kirakatából?...

A hetedik tavaszi házbért olvasta ki a kassza.

- Ez a boltbér iszonyú.

- Ha a házat átvehetnék! Mi?

A ház is horogra került. Korger Antal mosolygott s néha, az üzletajtóba állva, elgondolta, ha ő nekifeküdne annak a muzeum-kertnek ott s összeszedné magát - odébb lódítaná! Özvegy Korgerné asszony irgalom nélkül fölszántatná s buzát vettetne belé. Itt aratnának a belváros közepén!... Korgerné asszony is sokszor nézeget arra felé, vajjon mit gondol olyankor? Egy fakó kendős anyóka üldögél a kertben egy padon, nem csinál semmit, csak ül. A hársfa már árnyékot szór fölibe és köröskörül süt a nap... Vajjon mit gondol özvegy Korgerné asszony?

IV.

Korger Antal szeretett volna csinálni valamit, valami mást, mint a mit mindennap csinál. Elhatározta, hogy valami meglepetést reszkíroz meg az anyjának. A budai hegyek közt olcsón kínáltak egy telket, teli gyümölcsfákkal. Megvette s egy kis pavillont is rakatott nagy titokban.

Az özvegy persze megtudta az első nap. Ügyelt ő a cégtárs dolgaira. Kíváncsi volt, de nem szólt. Sejtett valamit, a mitől megijedt, de mégse szólt. Várta, hogy mit mond majd a fia?

Korger Antal is megtudta, hogy a Társ értesülve van az új vállalatról, de ő is hallgatott. Várta, hogy mit mond az anyja?

Egyik se hagyta magát s eközben búcsuzóra fordult a nyár. Végre Korger Antal előhozta, hogy vásárolt Budán egy kis üdülő helyet.

Az özvegy csodálkozott.

- Mamának vettem, vasárnaponkint kellemes időtöltés lesz.

Az anyja kérdezősködött a telek ára után, de csakugyan nem találhatta drágának. Azután tanakodott, hogy miért akarja őt a fia vasárnaponkint átexpediálni Budára?

A telek szép és főként pompás fajú almák teremnek benne. Az almákat eladták az üzletben, darabonként tíz krajczárért és Korgerné még jobban ügyelt a fiára. Valamit sejtett s megijedt. Olyan pompás szimatja volt, hogy mérföldekről megérezte a közelgő veszedelmet. Észrevette, hogy a fia sokat okoskodik, mintha ernyedne a buzgalma s nem bánik olyan áhitattal a pénzzel, amint azzal bánni kell.

Korger Antal csakugyan filozofálni kezdett. Konstatálta, hogy ő gazdag ember. A pénz csodálatos módon szaporodik a kezében. Eddig szegény ember volt és most?... Mi különbség a ma és a tegnap közt?... Az emberek sebesen kapják le előtte a kalapjukat, még Binder is olyan alázatosan süvegelem, ha véletlenül találja valahol, mintha neki köszönné a létezését. Köszönetnek az emberek és olyan alázatosak, mintha mindannyi őt forintot akarna kölcsönkérni holnapig. Hát ez szép, de ő már szeretne valamit venni, nem malmot, se búzát, hanem valami mást.

Nyolcz év óta most kezdi csak észrevenni, hogy a fehér húzatos székek roppant kényelmetlenek, a szoba olyan mint egy jégverem s a hova az anyja leül, ott van a leghidegebb.

Megfordul néha üzleti ügyekben a nagyobb vidéki városokban s olyankor mindig kényelmesebben él, mint itthon. Korger Antalnak tetszett az a hódolat, melylyel körülvették, melyet megfizetett. A szobapinczér úgy fogadja mint egy átutazó herceget, a cselédség nyargal jobbra-balra, ha csak körültekint. Nem nézi ilyenkor a bankót s csak úgy a nadrágzsebéből hajigálja. Hazajövet azután, a vasúton összeszámol minden kiadott hatost, sajnálja is egy kicsit és itthon beszámítja az üzleti kiadások közös terhére.

Mostanában sokszor megy útra. Lábán vásárolja a gabonát s óriási nyereségeket csinál. Durván, komiszul bánik a szerencséjével, lenézi, de az annál inkább kapaszkodik utána. Potom árakat ígér s megkapja. Ostobák az emberek!...

Utközben étvágyat kapott néhány napi uraskodásra s fölnézett Bécsbe. Az anyja mellé se kívánt menni még egy kicsit. Rászánt egy csomó pénzt a mulatságra s azt az összeget külön tette a tárczájában. Megkereste az öcscsét s rábízta magát. János legujabban bisquitben utazott, de ha csak tehetette, első osztályon s csak négyszem közt kötött üzleteket.

Jánosnak mindegy volt akárki, csak jó cimbora legyen. Jóllehet minden ember közt a bátyját nézte le a legjobban, de ezuttal többet ér mint a többi cimbora, mert több a pénze. Két nap alatt végighurczolta Bécs összes érdemesebb helyein, megmutatott neki és megkóstoltatott vele mindent, de a ki együtt látta őket, szentül azt hitte, hogy ez a János ma csupa irgalomból egy jó napot akar csinálni valami szegény ördögnek! Isten tudja hol csípte, de megjárta vele, nem tudja lerázni a nyakáról, mind a sarkában van.

Antalnak tetszett a multság. Azt ugyan nem szerette, hogy mindenütt Jánostól kérdezik - mit parancsol? Bosszankodott titokban, hogy János parancsolgatott is keményen, minden bátorítás nélkül. Hanem aztán mikor megsokalta, belenyult Korger Antal a zsebébe, kicsapott maga elé egy nagy bankót s menten megkerült a tekintély! Hasztalan sugdosta neki az öcsce, hogy ne blamározza magát, hogy a háta mögött kinevetik, hogy micsoda landpomeráncs tempók, - a fejibe szaladt a büszkesége és kiabált.

- Bánom is! Hadd nevéssenek, csak ne lássam!

Az utolsó estén, - már menni kellett, mert a Társ napjában négyszer-ötször sürgönyözött, - fényesen megvacsoráltak. János diktált, czifrábnál czifrább fogásokat. A piros bort vissza-küldte, mert nem elég langyos, a fehérét, mert nem elég hideg. Szidta a konyhát, a szakács nem tud főzni, némely ételhez hozzá se nyúlt. Antal úgy sajnálta ezt, de az öcsce nem hagyta, hogy megkóstolja. Nem szólt a kellner miatt, pedig kár azt itt hagyni, ha már úgyis meg kell fizetni. Vacsora után beszélgettek.

- Mit üzensz anyádnak?

- Tiszteltetem.

- Nagyon öregszik szegény.

- Szegény.

- Sokat panaszkodik a lábaira, néha alig bírja. A multkor alig tudott fölmenni azon a szűk grádícson.

- Még mindig ott laktok?

- Ragaszkodik ahoz a lakáshoz szegény.

- Szegény.

- Vettem neki Budán egy telket, de kétszer alig ment át a nyáron. Pedig ugyan szép hely, az ember szinte rá se talál a sok fa közt.

János felrakta egy székre a lábait s nagy csomó füstöt fújt Antal szeme közé, a mitől az köhécselt.

- Köhögysz Tóni?

- Dehogy, csak a füst.

- Látod, miért nem szivarozol?

- Nem esik jól.

- Próbáld meg, csak egy cigarettát, a kedvemért. Jobban esik a fekete kávé.

Antal ezuttal hajlandónak mutatkozott minden bolondságra, megpróbálta a cigarettát is.

- Ugy tartod azt a cigarettát, mint egy mészáros.

- Keserű, nem szeretem.

János fumigálva nézett a bátyjára.

- Tulajdonképen mit is szeretsz te Tóni?... Te, igazán anyáknak vetted azt a budai bújó helyet?

- Ugyan kinek vettem volna?

- De megijedtél! Nem öntesz egy pohár cognacot a kávédba?... Én így szeretem. Próbáld csak meg.

Ő ezt is megpróbálta. Majd holnap megint visszamegy a régi embernek, de ma kész mindenre. Arra is kész, hogy János majd a végén kölcsön kér egy pár forintot. Előre ki is készítette neki, de annál nem ad se többet, se... nem ad többet!

- Te Tóni! Bolond vagy ám te Tóni!

- Azt gondolod?

- Azt én. Soha se kívánczoltál még megcserélni velem?... Ugyan mit érsz azzal a nagy rakás pénzeddel?... Nem tudsz te ahoz Tóni!

- Bizd csak rám.

- Én rám ne is bizd. Hanem azt azonban megtehetnéd, hogy valamivel többet küldjete. Mama ügyis kispórolja a házbéren.

Tetszett az ötlet Antalnak, nagyot nevetett rajta. János szolgált még neki ilyen mulatságos dolgokkal. Megmagyarázta a többek közt, hogy a pénz nem arra való ám, hogy rajta üljön az ember, mint kotló a tojáson, hanem okkal-móddal hasznát is kell annak venni.

- Neked Tóni össze-vissza ez a kis bécsi lumpolás minden, a mit megszerezél néha napján. Ilyet én is tudok rendezni magamnak. Minden kellner csinálhat magának ilyen gyönyörűséget, ha összespórolja a borraivalót.

Nem ez az igazi, másként kell ezt berendezni annak, a kinek módja van hozzá. De ahoz Tóni nem ért. Tóni úgy van vele, mint mikor hajdanában bejutottak a spejzba és neki mentek a szilvalekvárnak, hogy hamar, mentől többet nyaljanak belőle, mert Isten tudja mikor lesz megint ilyen bolond szerencsájük, mikor felejt el mama a kulcsot ismét. A szilvalekvár olyan infámis eledel pedig, mikor szabad jóllakni belőle. Bolond vagy te Tóni!

- Csak elnéztelek, hogy csillogtak a szemeid minden formásabb virágáros leányra. Te!... Reszketett a kezed, mikor belenyomta a virágot. Ha nincs az a bozontos fekete szakállad, az egész orpheum észre veszi, hogy elpirultál. Mind nagysádnak tituláltad!... Hogy kiugratnálak a bőrödből Tóni, ha asszony volnék!

A fülkében meleg volt már. Korger Antal kíváncszott a friss levegőre. János marasztalta. Még egy pohárka cognacot!

- Kinek szeded halomra azt a sok pénzt, Tóni? Megegyed mielőtt elmegy?

- Hova?

- A pokolba Tóni, oda - mondta rekedten kacagva János. - Reményilem nem kíváncszol el tőlem a mennyországba. Egy helyre jutunk fiúcskám, csak hogy te kényelmesebben utazhatnál. Szoktál imádkozni Tóni?... Mert vékony vagy mint egy kiszivott szipka. Papiros szipka Tóni, ne haragudj! Köhögysz is, ugy-e?

János szaporán itta a cognacot és szeretett volna összeveszekedni a bátyjával. Soha külön alkalom hozzá! Hanem mikor fizetésre került a dolog, megengesztelődött s adott még egy-két jó tanácsot is neki. Ugy beszélt, mint egy jóakaró okos úr valami kis tapasztalatlan gimplivel.

- Tudod, ha a mamának nem tetszik az a budai fészek, keress belé magadnak madárkát Tóni. A házmeister lánya, Eszter, nagyon herczig lehet mióta nem láttam. Legyen eszed öreg, vedd ki a magadét, mert elkéssel. Hej ha egyszer az én kezembe kerül a pénzed.

Korger Antal sürgette a pinczért, sietve fizetett. Szaladni szeretett volna Bécsből, most, mindjárt. A bor, az álmatlanság, az az ostoba cigaretta teljesen tönkre tette a józan életű férfiút. Még beteg lesz! János nem akart tőle elmaradni. Az ő drága bátyját hogy eresztené ő magára ebben az iszonyú városban. A szállodába is föl akarta kísélni. Antal, hogy lerázza, odaadta neki a kapu előtt kérés nélkül a pénzt.

János megolvasta.

- Jaj Tónikám ez kevés, borzasztó kevés. Ne smuczigoskodj fiúcskám!

Adott neki még néhány forintot.

János biztatta, hogy legyen takarékos, viselje jól magát. És tisztelteti az otthon valókat, mert ő hála Isten egészséges.

- Esztert csókold meg helyettem.

V.

Korger Antal nem utazott el Bécsből a reggeli vonattal. Rossz éjszakája volt, sokáig nem tudott elaludni. Kóválygott a feje s hallotta az öcscse gúnyos röhögését. Restelte az átdorbézolt napokat, köhögött is. Soha életében beteg nem volt s most a konokul egészséges ember aggodalmával keresett magában mindenféle betegségeket. Főként az izgatta, hogy semmiképen nem tudott elaludni.

Mindenre gondolt, az üzleti dolgai, a malma, a kötvényei makacskodtak a fejében. Eszébe jutott, hogy ezelőtt két évvel a Wertheim-szekrénye alá gurult egy ezüst forint s akkor nem tudta előpiszkálni, ott van ma is. Hogy kellene kivenni?... Minek kivenni, nagyon jó helyen van ott... Onnan ugyan senki nem veszi ki, mert előbb el kellene mozdítani a szekrényt, a stelázsokat is meg kellene akkor bolygatni.

De hát mi az ördögöt évődik azzal a rongyos tallérral? Most borraivalónak szórt ki tizszer annyit, kiszórt százszor annyit. Számítgatja, hogy mennyit és forró testének hasztalan keres hűvös helyet az átfült ágyban. Az elgurult ezüst forinttól nem tudott szabadulni, újra és újra rágondolt. Közben hallgatta az orpheum coupléit, egy kívánatos fekete trikós kövér hölgy énekelte, a kihívó pillantásokat vetett az ő páholyuk felé... Forgott az ágyban s reszketett

abban a hiszemben, hogy láza van s majd nem tud elutazni Bécsből... Kereste az ezüst forintot s az csúszik beljebb... Nem éri el, de az elkezd nőni, nőni, már emeli a Wertheim-szekrényt, a szekrény dől előre, az anyja ott sír és rimánkodik mellette a helyett, hogy segítség után szaladna s ő egymaga tartja a szekrényt, izzadva, kétségbeesve... De már nem bírja, mindjárt agyonnyomja.

Reggel úgy érezte magát, mint a kit kegyetlenül elpáholtak. Kocsit hozatott s fölkereste az egyetem híres belgyógyászát, kinek minden szavát arannyal fizetik s a ki szeretné minden paciensét fölbonczolni, hogy igazolja rajta, milyen igaza volt.

Korgert megvárakoztatták.

Eleinte várt alázatosan, de utóbb dühös lett, mint az orpheumban. Szeretett volna kicsapni az asztalra egy százast, kettőt ha kell!

Bent a hideg, közönyös arcú orvos előtt modortalanul mutatta be magát.

- Mivel szolgálhatok?

Akadozva beszélt, hogy ő attól tart, hogy ő neki valami baja van, hogy ő nem tudja mitől, hogy ő mindig ügyelt magára, hogy az éjjel is - -

- Megártott az úrnak Bécs.

Erre még formátlanabban dadogott s könyörgött a nagyságos úrnak, hogy vizsgálná meg. Az orvos összerántotta a szemöldökeit s azt parancsolta, hogy vetközzék le.

- Minek az a sok flanel? Télen majd mit szed magára az úr?

Megkopogtatta, hallgatta a mellén, hátán s aztán azt mondta neki, hogy sokat ne mászkáljon Bécsbe. - Nem az úrnak való.

- Nincs semmi bajom?

- Nincs.

Korger Antal sajnálta a húsz forintot, melyet ott hagyott az orvosnál és tökéletesen jól érezte magát. Jól behúzódott a kocsiba, nehogy véletlenül meglássa az öcscse. A szállodában két távirat várta. Tudta kívülről „Fontos ügyek, azonnal indulj”, de elolvasta mégis. Az első távirat változatosság kedvéért így szólt: „Baj van, jöjj azonnal!” Hanem a második gondolkozóba ejtette. „Kérem sietve haza jönni, mert baj van. Darvas.” Ezt az üzletvezető táviratozta, bizonyosan az anyja rendeletére, de a táviratot nem az anyja fogalmazta. A mama két szót megtakarékoskodott volna.

A vasúton végig gondolt minden eshetőséget. Ha csak a malom le nem égett?... De az biztosítva van. Biztosítva van az üzlet is. Egyéb nem lehetne?... Valószínűleg csak az anyja akarta már mentől előbb haza kapni. De azért izgatott volt és ostoba lassan mászott a vonat.

Az indóházból egy kétlovas kocsin hajtattott az üzletbe. Messziről látta, hogy nem az anyja ül a kasszában.

Futott be az üzletbe s a kocsist is elfelejtette elbocsátani, a mi pedig pénzbe kerül. Az üzlet tömve volt s roppant vidáman mozogtak a segítők, de a mint őt meglátták, valamennyi szertartásos arcot vágott. Az üzletvezető kiméletes módon kezdett köntörfalazni, ő meg idegesen rivalt rá, hogy hamar, mi az? Mi baj?

- Az a baj, hogy ő nagysága beteg.

Korger Antal most már észrevette a kint álló kocsist. Kifizettette s elküldte. A podgyászát majd haza viszi az egyik inas. Ő maga tramvayra ült s bőséges ideje volt hazáig átgondolni,

hogy valami csekélység miatt nem hagyta volna anyja magára az üzletet. Jánost okozta, mert különben már itthon volna. Tartott az anyja szemrehányásaitól s félve nyitott be. A konyhában már látszottak a baj nyomai, egy cseberben jég állott s borogató ruhák száradtak a sparthert mellett.

Anyja az ágyban feküdt s a mosdótájból egy leány rakott borogatást a lábára. Eszter, a házmester lánya, zavartan húzódott az ablakhoz. Korgerné nem mozdult, nem panaszkodott, szó nélkül engedte meg Antalnak, hogy kezét csókoljon.

- Ha tudtam volna mama! Istenem mi történt? Mióta fekszik? Mikor volt itt az orvos? Ki az orvos? Kit hívtak?

Korgerné lehunyta a szemeit s nem felelt. Eszter mondta el halkán, hogy ma már egyszer itt volt az orvos, délután is eljön.

- Mit mondott?

Ismét a leány felelt. Az orvos nem rendelt semmit, csak nyugodtan kell maradni és a borogatást. Antal köszönte a leánynak, hogy olyan szíves volt és ápolja az anyját. Szegény mama, ha tudtam volna! Kérem maradjon itt, ha teheti.

Az özvegy hangja szakította félbe a kegyes suttogást. A hang a régi volt, kiméletlen és hideg.

- Jobb lesz, ha elmegy az üzletbe.

- Azonnal megyek mama, de szeretnék előbb az orvossal beszélni.

- Ezen nem segít orvos, ha azt akarod tudni.

- Ugyan mama!

- Nekem ne beszéljeteK.

A leány úgy az ablaksarokba simult, mint egy gyík. Félt, hogy kikergeti az öreg asszony, a mint hogy észrevehette már azt is, mennyire nem szívesen tűri az ápolását, melyre rászorul. Sürgette haza a fiát, olvastatta vele az órákat, minden áron föl akart kelni, de nem tudta megmozdítani a lábait, - és most úgy bánik a fiával, mint az üzletvezetővel tegnap este, mikor jelentést tett a napi forgalomról. Párnája alá gyűrte a pénzt s csakhogY ki nem lökte a szemeivel. Némi láza is volt, de akkor is uralkodott magán, vékony, sápadt ajkait kegyetlenül összeszorította s a láz, mely borzongatta az egész testét, hasztalanul erőlködött föl a fejébe. Csak az üzlet! A saját bajáról nem beszélt, de mi folyhat ott a boltban?...

Korger Antal szerette volna tudni, hogy mi baj hát tulajdonképen, de az öreg asszony behunyta a szemeit s nem felelt. Antal nem mert a leánynyal beszélni. Sajátságos, hogy épen most kerül az útjába ez a leány!

Elment hát az üzletbe s ott megtudta, hogy anyjának szél érte mind a két lábát. Leszédült a kasszából s hordágyon vitték haza. Az orvost is hallani akarta, elküldött utánna. Az se biztatta, inkább kérdezősködött. Nem erőltette meg nagyon magát a nagyságos asszony? Nem izgatta föl valami szokatlan dolog? Itt az üzletben mindig nyírkos a levegő, talán itt szerezte a bajt, de miért is ült folyton itt?

Antal bosszantotta az a kíváncsiság, határozott választ követelt az orvostól.

- Nyugalom kérem, semmi egyéb. JárnI nem fog tudni s könnyen apoplexia következhetik be. Vérkiömlés az agyszövetekben.

Ebben a kasszában tehát többé nem ő fog ülni. Egyelőre csak annyit konstatált Antal s intézkedett, hogy addig is, míg másként rendelkezik, a legidősebb tanuló helyettesítse az anyját. Az még gyerek, nem mer lopni. Azután szétnézett az irodában, átlapozta a megrendelési

naplókat, a pénztárkönyvet, jelentést tétetett a malommesterrel. Minden fényesen állott. Mialatt ő Bécsben dorbézolt, itt ömlött be a pénz s már csordultig telt az a kassza, melyből kiszédült az anyja. Az egyik kerék fölmondta a szolgálatot, de azért a masina mozog rendszeren. A Wertheim-szekrényben összeszedte a Korgerné nevére szóló betétkönyvecskéket s összeszámította. Az is egész vagyon. Mama valószínűleg magához kéri, jó lesz kéznél hagyni.

Antalt fárasztotta az üzlet s kíváncozott haza, szeretett volna ma semmit se csinálni, szívesen cserélne az anyjával néhány napra. Az a leány ápolná...

A leány!... Különös, ismét az a leány?...

Kétszer is haza akart menni, hisz itt minden rendben van ugyanis. De csak várt estig, ott maradt, míg átnyújtották neki a zárlatot s aláírta a megrendeléseket. Az irodavezető jelentette, hogy az első emeleti lakás fölmondott, méltóztassék intézkedni.

- Ki kell adatni.

- Ugyanazon árért?

- Azaz hogy - - hogy majd intézkedem. Várjanak vele holnapig.

Az föl se tűnt neki, hogy az üzletben egy lélek se kérdezősködött az anyja után, midőn haza ment. Lassú, szórakozott lépésekkel sétált haza. Szép, őszi este volt, melyet szeretne megfogni az ember, hogy sokáig el ne muljék.

A mint belépett a szobába, azonnal észre vette, hogy nincs ott a leány.

- Mi újság?

- Semmi különös mama. Volt itt az orvos?

- Volt.

- Jót mondott ugy-e? Beszéltem vele én is.

- Beszélteél vele?

- Igen. Mamát hasztalan kérdeztem.

- Nem szeretek idegen előtt beszélni.

Antal maga se tudta volna okát adni, de nem kérdezte, hol a leány? Az útjáról is hallgatott. Soha ilyen furcsán és kényelmetlenül nem érezte még magát itthon. A helyzet is szokatlan volt, az anyja az ágyban, mellette a jéggel telt mosdótál, az örökké rendben álló székek rendetlenül szanaszét - és ő nem tudja, hogy mit csináljon. A cseléd hozza a vacsorát. A vacsora ízetlen, az anyja nem szól egy szót se - és ő nem tudja, hogy mit csináljon. Legjobb volna, ha becsapná az öklével az ablakot, hadd jöjjön be ide is egy kis levegő, mert itt olyan hideg van, mintha az egész szobára jeges borogatásokat raktak volna. Végre is át kell esni a beszámolón, mert különben le nem fekkentek. Hozzá kezdett.

- Jól végeztem mindenütt. Kétszáz wagon buzát szállítatok, nevetséges áron. Bolond szerencsénk van mama. Bécsben papíráradékokat is vettem. Rendeltem egy új kazánt.

Korgerné nem felelt.

- János a régi. De szinte elfeledtem! Az első emeleti lakás a bolt fölött januárra üres lesz. Mit szólna hozzá mama? Nem nekünk való már ez a lakás. Az emberek miatt is, mama! Nagyon jó volna itt, közel a bolthoz.

- János biztatott, mi? Csinálj a mit tetszik.

- De mama, hogy beszélhet így? Nem is annyira magamért akarnám.

- Én miattam?

- Igen, leginkább mama miatt. Olyan helyzetben vagyunk, hogy -

Az özvegy föltámaszkodott s azzal a régi nézésével, azon a régi hangon szólott.

- No hát megmondom én neked, hogy állunk. Ne siessetek még, csak a lábaim haltak meg. Nagyon könnyen beszélsz a szerencsénkről. Meguntál? Ugy akarsz élni mint a bátyád? Beszéltél már az orvossal is? Leszámoltatok velem? De várjatok még.

Antal határozottan csúnyának találta az anyját. Fehér főkötője alól az arczába szabadult egy szürke hajtincs, sovány válla kilátszott a hálórékli alól s minden tehetetlensége, kétségbeesése ott vergődött abban a rikácsoló hangban, melylyel a fiára támadt.

- Régen lesitek, kifosztottatok, most már alig várjátok, hogy pusztuljak. Nem megyek, nem megyek!

A hangja el-elcsuklott, mint a síkos porcellánon megcsúszott villa, mozdulni akart, fenyegetőzni, de hátra hanyatlott a vánkosra s csak lihegett.

VI.

Az öreg asszony napról napra szelidebb és kedvesebb lett, engedelmes mint egy becézett bárány. Mindent ráhagyott a fiára. Odahívta az ágya mellé, megfogta a kezét s úgy kérdezősködött az üzlet felől. Abba is beleegyezett, hogy átköltözzenek az üzlet fölé, érdeklődött az új lakásberendezés iránt s helybenhagyott mindent.

Az orvos egy kerekese székelt hozatott a számára s úgy örült annak, mint egy kis lány a bábujának. A házmester leánya, Eszter megrakta az ablakot cserepes virágokkal, a székét odatolták és soha boldogabb, meglegedettebb asszonyt, mint az özvegy!

Regényeket olvastak. A leány a lábánál ült egy sámli s ő hallgatta. Istenem mi lesz a grófkisasszonnyal?... Az a kitünő Gaston feleségül kapja a bájos Leonát?...

Antal bámulta ezt a változást.

Neki is oda kellett ülni, közel s a mit napközben olvastak, azt hamarosan elmondták neki s aztán hallgatta, hogy mi történt velük tovább. Eszter fáradhatlan volt a gyöngédségben, a figyelemben. Repült, ha valami kellett s mozdulatlanul elüldögélt órákig, ha az öreg asszony úgy kívánta. Reggeltől estig mellette volt s mindig olyan csinos, olyan egyszerű, mint egy mezei virág. Hangosan kaczagott minden csekélységen s a kaczagása hasonlított azoknak a finom, vékony poharaknak a csengéséhez, melyek egy kiméletlenebb koczintásra szétrepednek. Szomorú is tudott lenni s olyankor úgy elbűjtak nagy, fényes, fekete szemei, hogy szinte besötétedett a szoba. Bártortalan volt, mint egy galamb és együgyű, mint egy imádságos könyv.

Korger Antal gyakran utazott s az anyja minden alkalommal úgy búcsuzott tőle, mintha örökre válnának. Eszter belapult az ablaksarokba, lesütötte pazar szép szeméit s midőn Antal kezét nyújtott neki is, reszketett a keze Antal kezében.

Az öreg asszony nem is vette ezt észre.

Azután együtt számították, hogy ma haza jön! De holnap bizonyosan!... Csak baja ne essék szegénynek!... Az üzletvezető alázatosan tette meg jelentéseit esténként s nem akadt olyan ártatlan eligazítani való, a mire azt a választ ne kapta volna, hogy - várjanak vele, míg a fiam megjön!

Ők ketten Gaston sorsával voltak elfoglalva. Mikor abba belefáradtak, Eszter mesélt. Az egész életének meghatározó történetét tudta már az öregasszony. Tudta, hogy milyen sokszor megverte az apja. Istenem, milyen semmiségekért! Ugy dolgoztatták, mint egy cselédet. Hányszor ment ki éjjel felé, télen, kaput nyitni!... Nagyon szeretett volna tanítóné lenni, úgy rajong a kis gyerekekért, olyan kedvesek is! De mikor a mama meghalt, szegény papa nem győzte a költséget, meg a kis testvérek mellé is kellett valaki.

Korgerné ilyenkor biztatta, megsimogatta a haját s Eszter búsan hajtotta fejét a jóságos kéz alá. Majd megkérjük Tónit, hogy tegye be papát a mi házukba felügyelőnek, mert Eszter ugyanis velünk marad, ha elhurczolkodunk is innen, velünk bizony! És úgy örültek ennek, együtt.

Csak egyről nem hallott Eszter soha, az öreg asszony egy hangot se ejtett arról a vagyonról, melyről pedig legendák keringtek a házban s lent a házmesteri lyukban. Semmi nyoma se volt annak ide fűnt. Egy falusi papné módjával versenyzett az idylli egyszerűség, mely körülvette a béna öregasszonyt s lábainál a fiatal, okos leányt. Hallott néha nagy számokat emlegetni, üzleti kifejezéseket, melyeket nem értett, de pénzt csak egyszer látott, akkor a mikor Korgerné megbetegedett és olyan sok bankót gyűrt a párnája alá. Eszter fáradtan, szótlánul ült le esténként a nagyfejű gyerekek közé, kik az apjával együtt kíváncsian körülvették. Legföljebb rá-rátámadt egyik másik gyerekre, ha maszatos kezével a ruhája felé közeledett, melyet gondosan levetett, mielőtt hozzá ültek a nagy tálban párolgó vacsorához.

- Papa felügyelő lesz a házukban. Januárban hurczolkodunk.

A házmester nem volt valami nagyon elragadtatva. Ott is csak házmester lesz. Inkább vinczellér szeretne lenni. Hátha van nekik szöllejük is valahol dugaszban, oda tegyék őt!

- Hát neked mit adnak a verterkedésért?

A leány elutasítólag, durván felelt. Itt ő az úr. Neki van a legkényelmesebb ágya. A többiek is lefeküdtek s minden képzelhető helyen feküdt valaki. Eszter alig aludt valamit s korán reggel fent volt már az emeleten.

Az özvegy nyűgösebb volt reggelenként s csak dél felé zökkent bele a kegyes kerékvágásba s elbeszélgettek arról a sok szegény emberről, a kik hajlék nélkül, tüzelő fa nélkül huzzák ki a szigorú telet. Szegény emberek!... Eszter kenyérmorzsákat szórt ki a párkányra a didergő kis verebeknek. Szegény verebek!... Meg hogy milyen küzdés az élet, örökös munka és hol is hát az igazi boldogság?

Eszter rajongó odaadással leste minden szavát, hogy mennyi nélkülözésben, mennyi küzdelemben volt része. Egy jó asszony sorsa az önmegtartóztatás!... És hányak jut kárpótlás a családi boldogságban, ugyan hányak?...

És mikor megjött a fia, olyan melegen fogadták, mint a Jeruzsálemből hazakerült keresztes vitézt. Hála Istennek, semmi baja! Eszter vidáman ugrott föl és sietett elébe midőn belépett, de mialatt ők a viszontlátás szertartásait végezték, - zavartan, bátortalanul húzódott az ablaksarokba. A nagy, fekete szeméit le nem vette Antalról.

Az öreg asszony nem is vette ezt észre.

Antal hozott Eszternek innen is, onnan is valami kis apróságot, egy tűt, egy munkakosarat azért, mert olyan jóságosan ápolja a mamát.

- Milyen helyes kis broche. Tegye föl Eszter. Tűzd fel Tóni te!

A Tóni keze a leány nyakához ért és sokáig babrált, míg jól föl tudta tűzni a tűt.

Eszter szeretett volna lefutni, hogy hadd mutassa meg mit kapott, oda lent is. Csak menjen, hamar, hamar!

Vajjon mit beszéltek az alatt, míg ő lent járt? Azt is szeretne volna tudni Eszter, hogy esténként mit beszélnek.

Valamivel hidegebb, okosabb hangon szólott az özvegy.

- Ügyelj az egészségedre Tóni. Sápadt vagy, sokkal fáradtabbnak látszol mostanában.

- Az utazások teszik.

Mintha egy jó barátjához beszélt volna, bizalmasan, de szinte tartva attól, hogy nincs is talán joga az ilyesmikbe avatkozni, okosságra oktatta a fiát, ki előtt roppant viszás volt az a helyzet, melyet hasztalanul iparkodott elhinni és megmagyarázni se tudott. Valami félelmeesebb, valami lesújtó fordulatot várt naponként s csak akkor érezte jól magát, ha hárman voltak. Olyankor nem tartott az anyjától és szívesen ügyelte Esztert is. Meleget, valami kellemes, bizsergető meleget áraszt ez a leány s ő szeretne folyton közel lenni hozzá, hogy azt érezze.

- Ne utazzál annyit. Küldj valakit magad helyett, épen úgy elvégzi. Te Tóni, okos légy, nem vagy ám te fiam olyan túlságosan erős ember, hogy semmi meg ne ártson.

Antal nem szeretne, ha az egészségét emlegették. Kellemetlen emlékek ébredtek újra. János és a gúnyos röhögése.

Közel voltak a hurczolkodás idejéhez, egyik este maga mellé kívánta az anyja. Egészen közel s nagyon dicsérte Esztert. Antal megszeppent, de az öreg asszony nem vizsgálta az arcát.

- Okosan teszed fiam, én is helyeslem, hogy itthon nem engedsz meg magadnak semmi könnyelműséget. Annyi irígy szem vigyáz itt rád. Az üzletembernek minden mozdulatát lesik, rossz vért szülne, ha rajtakapnának valamin. Hogy örülnének neki! A hitelednek ártana. Olyan az fiam, mint a rozsdá.

Antal mozdulni se mert. Ha egy kicsi rést hagy magán, abba csalhatatlanul belélat ez a béna, ez a csodálatos asszony.

- Eredj mentől messzebbre, csak itthon vigyázz magadra fiam. A mit azalatt lopnak, az kicsiség, csak itt ne eressz magadhoz senkit. Hány kereskedőt tett már tönkre egy haszontalan fehérnép! - Csak asszonyt ne eressz be magadhoz fiam, mert akkor végünk lesz. Eredj messzire, mentől messzebbre, de ide ne hozz belőle.

Szerette volna most megígérni az anyjának, mint gyerekkorában akárhányszor, hogy jó lesz, jól viseli magát ezután mindig.

- Ha hozni akarsz, hozz olyat, a ki anyja lesz a gyermekeidnek. Én szeretnék feleséget nevelni neked! Ne félj fiam, majd vigyázunk rá együtt. Kinek dolgoztunk?

VII.

Januárban hurczolkodtak, a házmester familiával együtt. A régi bútorok nagyrésze lekerült házmesterékhez, a hol bizony fumigálták a sok ócskaságot s menten leszedték a székekről a takarókat.

Annál pompásabb az emelet.

A sarokszobát kapta az özvegy. A kárpitos puha szőnyegekkel párnázott ki minden zugot, selyem-szélfogókkal torlaszolta körül az ablakot, melyet Eszter itt is megrakott virágokkal és az idyll tartott tovább.

A hosszú téli esteiken, abban az édes, álmokat ringató homályban, melybe csak a tűz lobogása vet egy-egy riasztó sugarat, abban a békességes, bársonyos csendben, melyet csak a zizegő parázs zavar meg néha, ölébe eresztett kezekkel borong az özvegy s lábai mellé omolva álmodik Eszter.

- Hogy beszél a tűz!

- Olyan szép így...

- Mintha tücsök csiripelne, ugy-e Eszter?

- Ugy szeretem a tücsök csiripelését.

És az idyll tartott tovább. Gaston eped Leonáért, Leona eped Gastonért, de már nemsokára egymáséi lesznek s élnek együtt boldogan, míg a világ világ.

Elmult a tél s jött a tavasz. A muzeum-kert fái rügyeztek, rezedá nyílt az ablakon s ajtón, ablakon át, minden kis nyíláson ömlött be a tavasz. A fiatal nap aranyos foltokat tánczoltatott meg a sarokszobában, hol ölibe eresztett kezekkel mosolygott az özvegy s lábai mellé omolva csacsogott Eszter.

A házmester-gyerekek vasárnap délután kimentek az udvarra s úgy kiabálták elő Esztert. Eszter haragosan parancsolta őket csendre s nem ment el velük a városligetbe sétálni.

Nem ment a városligetbe sétálni, mert Korger Antal is otthon maradt vasárnap délután s családi mulatságokkal töltötték az időt, hárman.

Antal egy bő karosszékre húzódott s onnan falta szemével a leányt, ki lopva vetett feléje egy-egy pillantást. Mint mikor egy nedves tönk parázsra kerül s elkezd főni, sisteregni, úgy száradt e pillantások alatt Korger Antal, de csak a nyár elején gyúlt ki végre, nagy nehezen.

Eszter futott előle, ő örökké a nyomában sompolygott s mohón nyelte be minden mozdulatát. Az ebédlőben elibe állt. Korgerné, - a ki reszketett, hogy a fia valami otromba ügyetlenséggel még lehetetlenné teszi a dolgot, - szólította a leányt, de Antal nem bocsátotta át az ajtón. Eszter fölpirult s elfogta a lámpaláz. Át akart bújni Antal mellett, erőszakoskodott s hajlékony teste a nehézkes ember karjai közé csúszott.

- Nem ereszttem.

- De megyek!

- De nem!

- De bocsásson! - és vergődött, és szabadulni iparkodott, minden áron, a lehető legügyesebben. Az arcza az Antal arczához ért s a neki hevült ember szinte megharapta. Valahogyan átsurrant s Korger Antal úgy bámult utána, mint egy komondor a fára illant macska után.

Még aznap elutazott.

Már másnap visszajött.

Az idyll szerencsésen véget ért.

Valami magasztos jelenet volt az! Korger Antal díszes fekete kabátot húzott és esetlenül szorongatta a leány derekát. Eszter előtt házias fehér kötény volt s pironkodva húzódott az özvegy széke felé. Az öreg asszony áhítatos mosolylyal gyönyörködött bennük. A háttérben a szemérmes házmester eviczkelt a boldogságban, forgatta a kalapját és hálálkodott. Két

nagyfejű szőke gyerek, a familiából, szerettek volna bukfenczet vetni a vastag szőnyegen, de nem mertek.

És meg voltak ezuttal elégedve mindannyian.

Az özvegy így okoskodott: - mozogni nem tudok, megkötöm hát a fiamat is. Nevelni kezdte magának Esztert, hogy azután elvétesse a fiával. Egy házmester leányának megbirja az ember az igényeit. Nem olyan szép, hogy sokat háborgassák. Gyenge, de egészséges és azt fogja tenni, a mit diktálok neki. A familia itt lesz kéznél, hogy esetleges kikapások adtán felvonul-tassa az ember. Lásd, honnan szedtünk föl!

Korger Antal mikor még okoskodott, így okoskodott: bajos lesz elszerezni a familiától! Szüksége van rá a mamának is. Ha elviszi az ember Pestről, többbe kerül, mintha feleségül veszi. De a mama is épen ezt akarja, tehát várjunk! (Jött a tavasz.) Hátha mégis feleségül venné az ember?...

Azután már nem okoskodott. Ajtón, ablakon át, minden kis nyíláson ömlött be a tavasz. Alig tudta tartóztatni magát, hogy az ölibe ne borítsa a tárczáját. Ha az anyja segítségére nem jön, nevetségessé teszi magát.

Eszter pedig megkönnyebbülten sóhajtott föl a földszinten, lecsapta magát a diványra és bámulta, sokáig bámulta a plafont. A gyerekek pisszeni se mertek, az apja engedelmesen leste, hogy mit fog majd szólni az ő egyetlen, drága leánya. Milyen okos leány! Az Isten markában van most már az ő egyetlen, drága leánya, a kit mindig úgy szeretett!

VIII.

Korger Antal a lehető legvastagabb fajtájú jegygyűrűkből választott az aranyművesnél, a mi az özvegynek nem tetszett. De ez nem érdekes. Az se érdekes, hogy milyen türelmetlenül sürgette az esküvőt. A lakzi se volt érdekes, a boltot se engedte miatta becsukatni az özvegy. Az egész czeremoniában a legérdekesebb a János üdvözlő távirata volt, de azt meg Antal nem mutatta meg a feleségének, ráfogta, hogy üzleti ügy.

Nászútra se mentek, a mit Eszter sajnált, de nem szólt miatta. Nagy vacsorát se ettek, a min a familia búsult. Az özvegy se mondhatta el jól kiesztelt prédikációját, mert Antal nem eresztette maga mellől a feleségét s gyilkos szemeket meresztett arra, a ki be merte tenni hozzájuk a lábát.

Korger Antal alaposan belebolondult a feleségébe. Csak úgy lézengett a boltban, nehogy az anyja megharagudjék, az üzleti ügyei nem érdekelték és mindent a feleségének akart fölhor-datni. Kínálta pénzzel, narancscsal, datolyával, a honnan Eszter fölkel, ő oda leült, a mihez Eszter hozzányúlt, azt ő a kezébe vette, a nyomába lépett és olyan esetlenül félve nyúlt hozzá, mint valami matróz egy kanári madárhoz. De ez se érdekes. Mert tudja ezt minden kóristáné, hogy azokon a reális, előrelátó, nyugodt kereskedőkön szokott az ilyen blamage a legkönnyeb-ben megesni, a kik a jelenés alatt egy kulissza mellé húzódva bejegyzik noteszükbe egy kis staniczli bonbonnak is az árát. Csak az özvegy rémült meg egy kicsit, de bízott benne, hogy nem sokáig tart ez.

Hanem ott kezdődik az érdekes, mikor kiindultak a világba, mikor a selyemgubó kezdett feszülni és könnyü szárnyait egyengette diadalmas, csillogó repülésre az asszonyka és rémül-ten kapaszkodott utánna nehéz kezeivel Korger Antal és Társa.

Eleinte csak esténként sétáltak ki a Dunapartra. Eszter ruhát se váltott. Egy könnyű kis mantilt terített magára, belekapaszkodott az urába és a fal mellett, szinte szöktek a világ szemei elől. Fölsétáltak a vashídig és Korger Antalnak feszült a melle, gyöngédségeket próbált gügyögni az asszonyának, a kit így szólított - te kis csacsi!

Mert nem tudott Eszter erről a füstös, marakodó világról semmit. Kíváncsi volt mindenre, a mit az ura mondott, örvendett mindennek, a mit ígért s olyan közel bújt hozzá, hogy alig látszott ki a hóna alól. Átmentek a vashídon Budára, a Tabánban pattogatott kukoriczát vettek egy sarki asszonytól két krajczárért s a lánczhídon jöttek vissza. A rendőr hosszasan nézett utánuk.

- Nem fáradtál el?

- Oh, dehogy.

- Ülünk kocsiba.

Kocsiba! Kocsiba! Ugy szeretne kocsikázni! Kiválasztottak egy elegáns broomot s kihajtottak az Andrassy uton végig a ligetbe. Csak sebesen! Még sebesebben!... Az asszonyka nem bánta volna, ha nyitott kocsiba ülnek, de abban nem lehet csókolózni.

Az özvegy mindig ébren várta be őket s már határozottan félt. Egyszer majd haza se jönnek!

Korger Antal egy nap feljövén az üzletből, kisírt szemekkel kapta a feleségét a hálószobában. Rémulten tudakozódott, hogy ki bántotta?

- Senki.

- Akkor miért sirtál?

- Nem sirtam.

- Látom a szemeiden, sirtál. Ki bántott?

- Senki.

A férje forszírozta s ő nem akart vallani. Végre is keservesen sírva fakadt, mind hevesebben zokogott a pihegett, mint egy megüzött galamb. Az ura csókolgatta, vallatni akarta s dühösen készült be az anyjához. De Eszter nem eresztette. Megigértette vele, megeskette, hogy egy szóval se fogja az özvegynek előhozni ezt a dolgot.

Délben szótlánul ülték végig az ebédet. Antal kurtán felelgetett az anyjának s délután elvitte a feleségét a váczi utczába és ékszereket vásárolt neki. Utközben úgy találta, hogy nem elég előkelő a ruhája s figyelmeztette, hogy a mi hiányzik a kelengyéből, azt csak rendelje utána. Eszter hálásan simult az urához, a ki készségesen megvett volna neki akár egy egész divat-üzletet, csak azt nem szeretne, hogy olyan sok léhűtő, olyan erősen megnézze a formás kis asszonykát, a kit az ékszerész is a leányának tartott. Ha kocsin járnának, nem vizsgálná őt ennyire!

Az özvegy észrevette az ékszereket és Korger Antal immár másodszor kapja sírva a feleségét.

Berohant a sarokszobába és heves szemrehányásokkal támadt az anyjára.

- Csak lassabban, lassabban! - és megmagyarázta neki az öreg asszony, hogy ügyetlenül bánik a feleségével. Tönkre tesz mindent, a mit ő épített.

Eszter az ebédlőben hallgatózott. A férje hevesen védelmezte és kikérte, hogy a dolgaiba avatkozzanak. Az özvegy nem jött ki a sodrából.

- El akarod rontani?

- Mivel rontanám?

- Olyanokra szoktatod, a mit később megkeserülsz. Kinyitod a szeméit. Ha cifrálni akarsz a feleségeddel, akkor kár volt a házmestered lányát venni feleségül.

Eszter az ajkába harapott s várta, mit felel erre az ura?... Nem felelt. Ijedten, feszült figyelemmel fülelt.

- Vak vagy Tóni. Vigyázz magadra, engem bajos sokáig ámítani. Jól látom én, hogy mit akar veled. Tudod miért pityereg? Fölvittem azt apját, hogy mutassa meg neki is a gyémántjait. Az persze nem ért hozzá, de adtam neki a használt ruháidból, azt a szürke nyárit, azért már hálálkodott. A feleséged meg pityereg.

- Kár volt mama így bánni vele.

Korger Antalné megtalálta már a régi hangját s azon kezdett beszélni.

- Ezelőtt mindig mellettem volt, most négyszer is szólítom s a cselédet küldi be. Rád is sor kerül majd Tóni, csak kényeztesd.

- Ne féljen mama.

- Te ne félj, míg én itt vagyok.

Eszter lépteket hallott s futott vissza a hálósobába. Az ura, a gyáva, neki tett szemrehányásokat, hogy miért mutatta meg a mamának az ékszereket. Mama már öregasszony, kissé türelmetlen, a mi nem csoda az ő bajával. Nem kell mindent úgy venni! Meg akarta csókolni, de a felesége nem viszonzta. Hullámozott a melle, rövid lélegzeteket vett s hasztalan szólította az ura, hogy - Eszter. Te kis csacsi! De Eszter!

Sirt, sirt keservesen. Az ágyra borult, a párnák közé szorította a fejét s fuldokló, keserves zokogástól megmozgott az ágy. Az apját emlegette. Antal fölkarolta, de a kis csacsi menni akart, menni innen. Itt nem marad már!

Antal tehetetlen volt vele szemben, de nem bocsátotta ki. Attól is félt, hogy behallatszik a sirás az anyjához, észreveszik a cselédek és skandalum lesz a házban. Már izgatott, de a haragja eltompul azon a bágyatag, erőtlen kis női testen, mely ott vonaglott, pihegett és ringott a zokogástól előtte, kíváncsan, ingerlően, mint egy zománczos szárnyu kis bogár a nap-sugaras habon. Széles harcsa-száját rátátotta Korger Antal.

Eszternek lett igaza.

Elutaztak, az asszonyka Bécsbe akart, de ő délre vitte s visszajövet néhány napot Bécsben is töltöttek, de csak kocsin jártak. Eszter csak ráfujt az ő zsugori Antoniusára s az nyúlt a bugyellárisa után.

Az özvegy tehetetlenül vergődött a saroksobában. Antal már házat is vett Uj-Pesten a familiának, kertet is hozzá s Korgerné mind kiáltozhatott Eszter után, a fiát is csak nagy néha kapta be magához.

- Mama hivat, - mondta mosolyogva az asszonyka.

- Nem vagyok itthon! - mondta Antal s a hálósobába menekültek.

Az öreg asszony fenyegetőzött, hogy azonnal adják ki a cézgből a neki járó részt. Szívesen mama, a mint leltározunk. De ő ugyis tudja, hogy őt megcsalják, senki hozzá be ne merje tenni a lábát, takarodják ki a cseléd is!

Ha a fiát bekaphatta magához, megint csak fenyegetőzött és toporzékolt, hogy csattogott a kerekes szék minden porcikája. Elfáradt és rimánkodásra fogta. Antal meg szégyenkezve lapult meg előtte, nem mert a szemé közé nézni s mintha kínzókamrából került volna ki, úgy sietett a feleségéhez, a ki lecsókolta a plezurjait, minden rendelkezésére álló eszközökkel

kábította az urát, mert tudta, hogy az öreg asszony vad gyűlölettel leseti minden mozdulatát, a cselédeit biztatja ellene s elpusztítaná egy kanál vízben. A férjén nem tapasztalt soha semmi bizalmatlanságot, bár valószínűleg félti, alig meri az utcára ereszteni s mikor nem lehet mellette, arra az időre legjobb szeretné elzárni a Wertheim-szekrényébe a kötvényei és papirosai közé.

Korger Antal nagyon óvatosan toborozott társaságot a feleségének, a ki boldog volt, ha megtraktálhatott valakit. Kirakta az asztalra minden ezüst holmiját, karos gyertyatartókat tétetett föl, hogy ragyogjon, csillogjon az ebédlő s úgy ült a sok fényesség közt azt asztalfőn, mint egy sátorozó kis páva. Ha más nem volt kéznél, Darvasnak kellett feljönni vacsorára. Eszter kiöltözött a tiszteletére, maga mellé ültette s agyonkinálta. Négy-öt féle pohár volt minden teríték előtt s úgy pózolt, úgy forgott a férje és ámuló üzletvezetője között, olyan finyáskodva fogta a villát, s olyan mély tekinteteket szórt szerte maga körül, olyan csókolni valóan babrált és komédiázott, mintha két birodalmi szent gróf között ülne és azokat akarná minden áron lekötelezni. Az öreg asszony csak egy tál ételt vitetett be magának s Korger Antal olyan kényelmetlenül érezte magát ilyenkor, akárcsak udvari vacsorán ülne, teljes gálában. De a felesége odanyújtotta az ajkai elé a kezét s ő csaknem befalta a felgyűrűzött kis karmokat.

A színházban kiült az asszony, csak hogy ki nem esett a páholyból, és nagy legyezője mögül kaczerkodott valakivel, a kit akkor este látott először. Azt szerette volna, hogy mindenki látcsövezze, mindenki köszönjön neki. A férje hátraült s nem látott a darabból semmit. Azt leste egész este, kire néz a felesége?... Kire hányszor?...

Korgerné, - sovány lett és összeaszott két év alatt teljesen, - száraz ujjaival fenyegette és rémesen biztatta: - Nyisd ki a szemeidet Tóni, jól nyisd ki! Nézd meg magad a tükörben és nyisd ki a szemeidet jól! Az apjánál egy tűzér-főhadnagy lakik.

- Oda nem jár.

- Te veled nem.

Korger Antal még jobban ügyelt az asszonyára. Jó volna talán elcsapni Darvast is az üzletből?... Kár volna érte!... Áthelyezte a malom irodájába s a feleségének nagy messziről kezdte magyarázni, hogy mekkora szüksége volna kint a malomban egy megbízható emberre. Darvast szeretné odatenni. Ügyelte, hogy milyen hatással lesz ez Eszterre? Eszter nem törődött vele, bánja is ő, akárhova teszi Darvast!

A férjének ez szeget ütött a fejébe. Vajjon nem tettetés ez?... Hátha csak ezzel a könnyedséggel akarja ámítani?...

Az öreg asszony célzott ért.

Eszter egy lépést se tehetett többé, hogy az ura azt ne magyarázgatta volna. Ha néha kiment Uj-Pestre az apjához, a férje utána sompolygott és leste. Eszternek tetszett ez a dolog. A kis könnyelmű teremtés regényesnek találta, hogy az a szamar ember komolyan félti. Pedig ő csak költeni szeretett eddig, vásárolni és fizetni, akármit, csak venni, bemenni egy boltba s ott futtatni a boltos legényeket, turkálni a holmikban s előkelően meghagyni, hogy - küldjék föl ma délután hozzám!

De most már nem adta volna egy szekér piros selyemért, ha kerithetne magának valakit, a kivel ugrassa az urát.

Az apja (alig tudta megakadályozni, hogy kezét ne csókoljon a derék ember, valahányszor meglátogatta,) mondta neki, hogy a férje ráparancsolt, mondjon föl a lakójának. Azt is megparancsolta, hogy egy szót se szóljon erről.

Eszter nagyot nevetett s minden áron meg akart ismerkedni a főhadnaggyal. Azonnal! Leránczigálta a keztyűit s örült a hecznek. Az egyik szőke menjen ki, nézze meg, itthon van-e a katona? Az ajtó be van zárva, jelentette a szőke.

- Nézze meg a papa!

- Mit akarsz vele?

- Meg akarok vele ismerkedni.

A főhadnagy úr le volt vetkezve s azt mondta, hogy nincs otthon.

- Mondtad neki, hogy én küldtelek?

A házmester tanakodott, hogy mit feleljen.

- Hadd el, ugyse tud magyarul.

De volt annyi esze, hogy másnap fölmondta a katonának a lakást. Ő nem akar semmibe belekeveredni.

IX.

Ha csak katona kell, az akad, még pedig olyan, a ki magyarul is tud. Korger Antal se látott, se hallott, futott a felesége után. Ha parancsolni tudna neki!... Ütni, kínozni szeretne volna a kis könnyelmű békát, de tehetetlen volt vele szemben s csak reszketett utána.

Az üzletben gonosz hírek keringtek, egy két börzei differentia ugyancsak meghúzta a pénztárt, de a chef nem ért rá bajlódni azokkal a dolgokkal, hanem ismét berendelte a malomból Darvast s könyörgött neki, hogy az Istenért, ügyeljen, mert ő neki máshova kell menni. Ő neki ki kell menni a jégre, figyelni, hogy ki korcsolyáztatja a feleségét, ő neki hangversenyeken kell lesni, hogy ki segíti föl a felesége köpenyét, ő neki otthon kell ülni, mert ő nagyságának látogatói vannak, jótékony dámák és a jótékony dámákat kísérő jótékony urak.

Egy ilyen úr valahogyan beszokott a házhoz. Korger Antal észre se vette hogyan, s mikor tiltakozni akart ellene, már jó ismerősök voltak. A leszámítolóban volt alkalmazva, némi kis szolgálatokat is tett Korgernek és ismerte Bécsből Jánost is, a vidám Jánost. Annyi bolondos historiát tudott róla, hogy Eszter minden áron ismerni akarta a Jánost s mialatt a férje nagy nehézkesen iparkodott feleségének ezt a vágyát parirozni, a jó úr mindennapos lett a háznál. Mindennapos lett s Korger Antal a sok nyugtalanító üzleti hírek közepette egyszer csak azon vette észre magát, hogy a fényesen megterített asztal mellett négyen csodálják az ezüstneműeket, a felesége, Darvas, ő és az az úr, a kinek jóformán a nevét se tudja. Kiállhatatlannak találta az arcát s haragudott rá, hogy olyan otthonosan érzi magát, hogy annyi érdekes történetet tud és hogy magázza Esztert. Nem akart oda se hallgatni a történetekre és mégis hallgatta, sőt figyelmesen hallgatta és kénytelen volt elismerni, hogy beszélni tud a fráter, ez a hogy is hívják, ez a Jovics.

Beszédközben, csak úgy aproposra említette meg, hogy Korger úr jól tenné, ha túlalna az osztrák hitelrészvényein, mert skandalumok mutatkoznak a láthatáron.

- Keveset tartok belőle.

- Azt se tartanám. De érdekesebb ennél - és mondott egy olyan facsaros pletykát, hogy Eszter hátra csapta magát s úgy kaczagott, de úgy, hogy az öreg asszony nem tudta elképzelni a sarokszobában, - ki csiklandozza azt az asszonyt?

Jovics minden héten ott vacsorázott egyszer s Korger kezdte őt komolyabban venni. Ha korábban veszi komolyan, harminczhat ezer forintja nem uszik el az osztrák hitelrészvények zökkenőjén. Jovics figyelmeztette előre.

Az öreg asszony kikelt az új jövevény ellen.

- Mit keres itt? Kicsoda! Honnan ismered? A feleséged hozta, mi?

Antal kénytelen volt védelmére kelni Jovicsnak, annál is inkább, mert most már szüksége volt rá. A cég titokban börzei spekulációkba bocsátkozott. Pótolni kellett néhány tételt s Korger hamar akarta, mielőtt az öreg asszony észrevenné, hogy hozzányúlt az ő takarékpénztári könyvecskéihez is. Darvas intézte s Jovics tanácsolta és közvetítette a műveleteket. Néhányszor már beütött jól a spekuláció, de Jovics nem fogadott el egy garast se, sőt úgy viselte magát, hogy Korger megkínálni se merte. Hanem tanácsolt Jovics valami egyebet.

- Spekuláljunk néhány ezer forinttal közösen.

Mielőtt beleegyezett volna, utána fáradott Darvással s csakugyan volt a fráternek valami kis pénze. Korger belement a közös üzletbe. Néhány hét múltán négy ezer forintot adott át neki Jovics egy szabályszerűen kiállított jegyzék kíséretében, melyen tételről tételre kimutatta, hogy nekem négy, neked négy. Ez az ember megérdemli, hogy Eszternek kezet csókoljon vacsora után. Ha az özvegy nem dühöngött volna ellene, Korger az üzlet miatt is belenyugszik az állapotba s a barátság megszilárdul hármuk közt. Eszter ritkán ment ki Uj-Pestre, a férjét kényeztette és Jovics elegáns fráter, messze terjedő összeköttetései vannak és jól néznek ki hárman együtt, a páholyban. Jovics ismer mindenkit s azok is mind kifogástalan formájú urak. Nagyon jó barátok lehetnének ők, annál is inkább, mert egy fényes gseftre készültek szövetkezni, olyan fényesre, hogy azzal egy csapásra helyre lehetne hozni a cég mizériáit. A malom okozta ezeket a mizériákat s néhány határidőre kötött üzlet, melyeket Korger a saját szakállára csinált s a mama tőkéből fedezett? Ekkor említette Jovics, hogy a Bánátban tizenhatsz ezer holdra hirdet tíz évi bérletet egy majorátus, ha volna kauczió hozzá, az ember megcsiphetné. Kiadnák részenként albérbe s harmincz-negyven perczentet is lehetne csinálni, okosan.

A malommal ha konkurrálni akar Korger, iszonyu befektetéseket kell tenni. A berendezés avult, a gépek divatjukat multák, újra kellene rendezni az egészet. Ha a mama beleegyeznék, legokosabb volna túladni rajta. Itt van ez a bérlet helyette. Jovics eljárja. Korger leutazott a Bánátba, alaposan informáltatta magát s míg odajárt, Jovics mulattatta a feleségét. Átkozott ügyes fráter!

Csak az öreg asszony!

Őt is meg akarta szelidíteni Eszter, szivességeket próbált, apró figyelmességeket kockáztatott, de a sarokszoba határozottan visszautasított minden gyöngédséget, csupán azt követelte, hogy az ajtó állandóan legyen nyitva.

- Mindig sottogtok Tóni, hangosan beszéljétek. A feleséged hangját akarom hallani.

Jovics bízta Korgert s most már csak az öreg asszonyt kellene rávenni a malom eladására. Antal nem merte megtenni az ajánlatot, félt, hogy az anyja gyanút kap és számadást kíván. Pedig sietni kell! Korger izgatottan keresett mód után, hogy kiteremtse a kaucziót. A hitelét nem merte igénybe venni, már is bizalmatlanságot tapasztalt némely helyen. Darvas figyelmeztette, hogy mindenütt rövid lejáratu váltókat kívánnak a cégtől s ebből baj lesz. Ekkor egyszer azt kívánta az öreg asszony, hogy vigyék be hozzá azt a gavallért, a ki mindig itt lóg. Korger figyelmeztette Jovicsot, hogy kissé különös természetű a mama.

Jovics kifogástalan eleganciával állta a szürke szemeket s úgy csókolt kezét az öreg asszonynak, hogy Korger Antal is önkénytelenül utánozta a mozdulatát, vele hajlott s olyan figurát csinált a szájával, mint mikor a kis gyerek O betűt ír.

- Mondjon nekem is olyan vígat, a min akkorákat nevetnek.

- Bocsánat nagyságos asszonyom, nem tudtam, hogy behallatszik ideig.

- De én hallani szeretek! - hangsúlyozta az özvegy és szűrő szemei Esztert járták át. Eszter piros lett. Jovics elfogulatlanul beszélgetett s megemlítette Jánost.

- Jó barátja volt az úrnak, ugy-e?

- Találkoztunk néha.

Antal nagyon bánta, hogy bevitte az anyjához Jovicsot s nem győzte szivességgel kárpótolni. Eszter hallgatott. Jovics kissé különös természetűnek találta az öreg hölgyet.

Korger még egyszer leutazott a Bánátba, szerette volna Jovics nélkül kapni meg az üzletet. Jovicsnak a szabadkai rokonsága hatalmas támogatást nyújthatott, de Korger nem tudta őket nélküle megközelíteni. Megbízta Darvast, hogy beszéljen a malmot illetőleg az anyjával míg ő oda lesz, de ügyesen s táviratilag értesítse majd az eredményről. Darvas nem táviratozott s ő rosszat sejtve sietett haza. Az úton sokat gondolkozott s belátta, hogy Jovicsot nem nélkülözheti.

Este érkezett Pestre s egyenesen az üzletbe ment. Darvas halálos rémülettel mondta el az ujságjait. Hogy ő fel akart menni a meghagyás szerint az öreg nagyságos asszonyhoz, de az maga hívatta őt föl.

- Rám támadt, össze gazemberezett, azt követelte, hogy azonnal vigyem föl az ő takarékpénztári könyveit. Honnan vittem volna?

- De mi történt?

- Én nem tudom, kérem. Azt mondta, hogy mi megloptuk, én is segítettem, hogy mi tönkretettük. Iszonyu skandalum volt itt kérem. Valószínűleg megtudta valahonnan, hogy bajban vagyunk.

- A malmot említette?

- Nem mertem előhozni. Két napja folyton hivat, de én kérem föl nem mennék, ha ezt a házat nekem adják érte.

- Majd eligazítom én.

- Mentől előbb kell csinálnunk valamit, Bauer & Sohn Triesztből nem fogadja el a fizetésünket váltóban.

- A szemtelen!... Ne féljen Darvas, rendbe hozok mindent. Azután jártam, a bánáti bérletet valószínűleg megcsípjük.

- Nem hiszem.

Korger meghökkenve nézett az üzletvezetőjére s elsápadt.

- Jovics úrtól hallottam, hogy a család mást határozott, a gyámhatóság fogja kezelni a birtokot.

- Az nem lehet! Hol van Jovics?

- Azt hiszem a nagyságos asszonyt kísérte a színházba.

Korger sietett föl az emeletre. Az ebédlőben vacsorához terített egy szobaleány. Két személyre terített. Nem a régi cseléd volt, alig köszönt a gazdájának.

- Maga kicsoda?

- Én kérem a szobaleány vagyok.

- Mióta?

- Tegnap jöttem.

Korger beküldte vele az utitáskáját a hálósobába s be akart menni az anyjához. De hirtelen mást gondolt. Kocsiba ült s hajtattott a színházba.

A páholy üres volt s ő nagysága nem is volt ott még ma este. Korgernek fejébe szaladt a vér s lóhalálban hajtattott haza. Az ebédlőben együtt találta Jovicsot és a feleségét, mind a ketten elfogulatlanul üdvözölték. Jovics kérdezősködött az útja felől s egykedvűen mondta, hogy kár volt a fáradságért, mert valószínűleg abba marad az egész bérlet. Korgernek minden erejére szüksége volt, hogy megőrizze a nyugalját. Eszter ezalatt intézkedett, hogy még egy terítéket tegyenek az asztalra. Antal azzal a kifogással, hogy ruhát vált, a hálósobába ment. Esztert behajtotta a nyugtalansága hozzá s csak úgy odavetőleg kérdezte, hogy beszélt-e már az anyjával? No mert itt ugyan csinos skandalumot rendezett a mama. - A cseléddel árulkodtatott rám. El is kergettem rögtön.

Korger vállon kapta Esztert s összeszorított fogakkal sziszegte: mit csináltál? Beszélek én is a cseléddel! Hol voltál most?

- A színházban - hebegte Eszter s menekülni akart. Korger nem bocsátotta.

- Nem igaz. Onnan jövök.

- A népszínházban... De erressz!... Kérdezd meg Jovicsot, ha nem hiszed...

A cseléd nyitott be. Korgerné kérette magához a fiát. Antal néhány pillanatig habozott, azután bement az öreg asszonyhoz. Eszter és Jovics ketten maradtak. A sarokszobából nem hallatszott ki hozzájuk semmi, Antal betette maga után az ajtót.

Az öreg asszony mellett egy szál gyertya égett s olyan állott szag volt a szobában, mintha hónapok óta nem szellőztettek volna. Korgerné valami sajátságos, mohó örömmel tekintett a belépő fiára s mind a két kezével türelmetlenül intette őt magához. Közel a székéhez!... Még közelebb!...

Hevesen kapta meg a kezét s húzta le, magához. A fia engedelmesen hajlott le hozzá s mikor már olyan közel volt, hogy szinte az arcához ért az arcza, az öreg asszony görcsösen meg-rázta a kezét s hangosan a szeme közé nevetett.

Az arcza eltorzult, reszketett a teste, béna lábairól lecsúszott a gyapju-takaró és nevetett görcsös, csontbajáró, rémes nevetéssel...

Antal rémulten kapta vissza a fejét, hideg verejték ütött ki a homlokán s az ajtóhoz ugrott. Azt hitte megőrült az anyja, de mégse mert kimenni, csengetni se mert és nem tudta elfordítani szemeit az aszott, hánykolódó alakról. Lépteket hallott. Sebesen kapott a kilincshez, nehogy bejőjön valaki. Eszter szólította, hogy tálalva van és be akart nyitni.

- Mindjárt.

- Mi az? Mi történt?

- Semmi, azonnal megyek.

Eszter tétovázott néhány pillanatig s visszament az ebédlőbe.

Az öreg asszony feje hátrahanyatlott s a karjai úgy lógtak le a székek kerekére, mint két bot. A fia szólította. Nem felelt. Oda rohant, hozzá nyúlt, szólította, nem felelt... Segítségért kiáltott s rémülten karolta föl. A szürke szemek tárgy nélkül meredtek a levegőbe s az özvegy bambán dadogott, ta-ta-ta-ta- - -

Vad ordítással kiáltott segítség után. Eszter futott be s mögötte Jovics. A mint meglátta Jovicsot, elbocsátotta az anyját s neki szökött Jovicsnak. Eszter elébe akart állni, félre lökte.

- Te kutya - hörögte s öklével a Jovics arcába csapott. Az védte magát, hátrált s Eszter bevágta a bőszült ember előtt az ajtót.

Az öreg asszony bambán dadogott kerekesek székében, ta-ta-ta-ta- - -

Eszter bezárkózott a hálószobába s hallotta a futkosást, az érkező orvos hangját, a Darvasét, - és félt, hogy nagyon megveri az ura. Az urának Jovicscsal is lesz baja... Meghalt az öreg?... De az ura bizonyosan megveri... Bárcsak túlesett volna már rajta, majd aztán kibékíti az urát!

Az ebédlő fényesen megterített asztalán lobogtak a gyertyák s Korger ott járkált föl és alá. Feléje se nézett a feleségének. Az anyját lefektették. Az orvos beszélt valamit, hogy ez bizonyos volt. Darvas szerette volna tudni, hogy mi történt. A cselédek is suttoztak a gangon.

Eszter várta, hogy mikor dönget az ajtón a férje. Sokáig várta, de nem történt semmi. Ledőlt ruhástul az ágyra s elaludt.

Reggel félve nyitott ajtót a cselédnek s attól kérdezgette a történeteket. A leány sopánkodott s csak annyi bizonyosat tudott, hogy az úr lement az este Darvassal az üzletbe s nem is jött vissza. Az úr egyedül maradt lent az irodában. Az imént bement az úr az öreg nagyságához, most is ott van.

Eszter bátortalanul bújt elő a hálószobából, óvatosan lopózott a sarokszobához és hallgatózott. Nem hallott semmit. Visszabújt a hálószobába. Dél felé két úr kereste a férjét, a ki azt üzenté ki nekik, hogy nincs itthon. Névjegyet hagytak.

Eszter folyton leste, hogy mikor jön már az ura? A cseléd kérdezte, hogy mikor terítsen?

Hogy fognak ebédelni?

Eszter éhes volt, de várt türelmesen. Semmi se történt. Két óra tájban sietve felöltözött s megszökött hazulról. A muzeum előtt kocsiba ült s kihajtatott az apjához Uj-Pestre.

X.

A kétségbeesett házmester, a kit miután senki se jött utánna a pálmaággal, nagyságos leánya beküldött hír után a városba, jelentette, hogy beszélt Darvassal.

- Ezt a jó szivart is tőle kaptam. Finom ember!

- Mit mondott?

- Az urad elutazott tegnap este. Keresik sokan. Aszongya Darvas, hogy haza jön ma este. Te, mekkora fölfordulás van ott! Az asszony nem tud beszélni. Menj te haza, mit félsz te? Te vagy a felesége, meg nem üt agyon.

- Hova ment?

- Nem tudnak azok semmit. A Wertheim kasszát becsukta jól. Darvas úr azt mondta, hogy ma bizonyosan haza jön, sok fizetni való van, pénzt nem hagyott rá elő. Az öreg asszonytól nem kérhetnek pénzt.

Eszter nem ment haza, várta, hogy Korger jöjjön ki utána. A szökéket kiszállásolták a konyhába s ő ott aludt az apjánál. Az apja lement a főhadnagy üres szobájába hálni, azzal a meggyőződéssel, hogy nagy bolond a lánya. De ezt nem mondta meg neki.

Eszter már unatkozott, folyton küldözte be az apját, a ki gesztenyét hozott neki a sarokról, de semmi okosat nem tudott mondani. Harmadnap kijött Darvas. Eszter megörült, hogy a férje küldte. Kéretni fogja magát!

Darvas azonban ijedten mondta el, hogy hasztalan várja haza az urat, pedig égető szükség volna már rá az üzletben.

- Táviratoztam Bécsbe, Triesztbe, sehonnan se kapok választ. Két nagy skadenzünk van ma, nélküle nem tudom igazítani.

- Hol lehet?

- Azt hittem, hogy tudja a nagyságos asszony.

- Fogalmam sincs róla.

- Ebből kérem baj lesz!

Hazament Darvassal. Megnézte az öregasszonyt, a ki nem ismert senkit és napról napra hasztalanul várta az urát.

A gazdátlan házat pedig kerülgetni kezdték a károgó hollók. Darvas rémulten szaladgált mindenfelé, táviratozott a principálisa után minden képzelhető helyre. Jovics is kereste a gyáva embert, de sehonnan semmi hirt nem kaptak róla. Jöttek az óvatolt váltók, de a Wertheim-szekrény csukva volt.

Lassankint érkeztek hírek róla, hogy itt papirost adott el, másutt nagy összegeket vett föl, de őt nem találják sehol. Eszter kétségbeesve szállította ki apjához az ezüstműveket és a köntöseit. Darvas is gondoskodott magáról, a mennyire lehetett.

Végre nyíltan hirdették a lapok, hogy a közbecsülésnek örvendő „Korger Antal és Társa” cég főnöke megszökött és valószínűleg bőséges ideje volt eljutni a világ másik oldalára. Az ügyészség táviratozott a kikötőkbe és színesnél színesebb cikkek tárgyalták az eset hátterét. A Wertheim-szekrényt hivatalosan nyitották föl, de nem volt abban egy árva garas se. Hanem alatta, egy poros, pókhálós ezüst forintot talált a csódtömeggondnok. Azt itt felejtette Korger Antal.

A „Társá” öntudatlanul feküdt a sarok szobában. Eszter és a kétségbeesett familia hasztalan gyötörte a fia nevével, azt felelte: ta-ta-ta - - -

És mintha tapsolt volna a hadonázó tenyereivel.

EGY NEVEZETES CSÓK

- Emlékirataimból -

Irta JÓKAI MÓR

Jól találja a magyar közmondás: „hetesével jár a rossz.” - Nem volt elég a politikai nyomorúság, a nemzeti élet tespedése: még hozzá kellett szegődni a gazdasági tönkrejutásnak is. Az egész magyar alföldön, Mármarostól Torontálig, inség volt. Januártól kezdve augusztusig nem adott az ég egy könyhullatásnak beváló esőt. Az őszi vetés, buza, rozs, nem ment kalászbba, a tavaszi ki sem kelt, a kaszálókon nem zöldült ki a fű. A folyamok kiapadtak, a Kőrösök, a Berettyó fenéig kiszáradtak: a tikkadt folyam-mederben ástunk kutakat, azokbul merítettük a vizet; a rendes kutakban a kavicsot horzsolta a veder. - Pusztta volt az egész tájék, madár sem repült az égen.

Olyan képet mutatott az egész Alföld, a minőn csak hegymászók álom rémlátásai ragadják végig a beteg képzelődést: a sivatag változatai: fakó, barna, szürke sivatagok, homok, televény, szik-föld: egyetlen zöld oáz nélkül. Hamu volt minden. A forgószél vihartölcséreket kavart föl a porbul s végig borította vele az eget: - az volt a felhő...

Gulyák, ménesek, nyájak nem voltak láthatók a négy víz között, azokat felhajtották a hegyek közé, meg a Dunán túlra: feliben adták *kinyaraltatásra*: vagy agyonverték. Utcaszerte földel-fosztottan álltak a házak; a zsuppot leszedték takarmánynak. Csak a gyermekek meg a nők maradtak otthon, a férfiak elvándoroltak messze földre, munkát keresni. A dúskálkodó alföldi magyar napszámba szegődött. De olyan házakat is láttunk, a miknek minden ablaka vályoggal volt berakva; ott még egy házőrző lélek sem maradt honn.

Hát a kormány? - Ez más lapra tartozik.

És a hírlapok? - No no!

Én versben próbáltam leírni az inséget: még azt is elkobozta a cenzura.

Hanem valami mégis maradt meg: valami organikus működés, a mi a tetszhalottban fentartja a vérkeringést. Ezt úgy hívják, hogy „társadalom”.

A magyar társadalom kimondta a jelszót: »*Magyarországon nem szabad senkinek éhen meghalni*« - úgy lett. De nem csak ezt, hanem még azt is följegyezte a napok krónikája, hogy az egész inséges év alatt nem fordult elő rablás, lopás, erőszakoskodás. Az éhező sokaság nem rohanta meg a gazdagok kastélyait, a kereskedők telepeit, nem kezdett testvérharcot az utolsó darab kenyérért: várt türelmesen a segítségre. Honnan fog az jönni? azt nem tudta, de hitte.

.....

A társadalom a legnagyobb úr a földön. Mikor az tenni akar, az előtt nincs lehetetlenség.

Azt beszélük, hogy van egy „komité”, mely a magyar társadalom nagy villanygépét igazgatja.

Hogy ennek van saját adminisztrációja, postarendszere, serege, kincstára.

Ezúttal csak a kincstárról volt szó.

Előkelő úrhölgyek, a polgári osztály hölgyeivel egyesülten, egy nagyszerű bazárt alakítottak az inség enyhítésére.

Tüneményes látvány volt az! Szépség, búbáj, előkelő rang, művészet, egy közös csarnokban, a hol mindent lehetett kapni jó pénzért, a mire csak az embernek nincs szüksége. (Én is kaptam egy szivarszipkát meg egy olvasót.)

Minő tündérvilág volt az ott egy hosszú sorban. A vásáros hölgyek minden nemzet népviseletében: csak a vásárló férfiak voltak magyar nemzeti ruhában. Az a kis savojárd leány, a ki a szivarszipkával boldoggá tett, manapság már nagymama.

De legszebb volt a szépek nagy szanhedrinjében az a bretagnei hölgy, a ki a pezsgős sátorában a habzó Cliquot-t osztogatta. Egy forintért egy hajnalka nagyságú pohárral: de

lehetett alkudni is: egy aranytul száz forintig *fölfelé*. S milyen kecscesel tudta kínálni! Nincs az a francia nő, a ki szeretetreméltóságban túltett volna rajta. Volt is nagy tolongás a kintinja körül: még a szűröm is leszakították a nyakambul, a míg oda birtam furakodni; de én is le-tiportam egy pár hazafinak a sarkantyúját.

Csak azt az egyet sajnáltuk mi: (a többség) a bájos grófnénál, hogy ő egy ó-konzervatív czelebritásnak a felesége.

Egyszer aztán a vásárló férfi-tömeg önkényt kezdett tért nyitni egy újon érkezett kiváló alak előtt, a ki a pezsgős sátor felé tartott. Jelezhetem „kiváló” alaknak; mert róla is elmondhatni, a mit a régi ének dalol Szent Lászlóról: „vallaidtól fogva mindeneknél magasb.” Férfinak, asszonynak bálványa egyaránt. Ilyennek emlegetik a debreczeni képviselőház alelnökét a kortársak. Neveket nem említek; úgy is tudja azt minden ember.

Még azzal is kitűnt az egész társaságbul, hogy soha sem hódolt meg a magyar divatnak, a melyből mi akkor valódi kultuszt csináltunk. Valamennyi czifra szűrös, pitykés dolmányos, huszárcsizmák, túri süvegek, kócsagos, darutollas, paszomántos elegancia közepett ő képviselte egyedül az európai divatot; sötétkék kabátjával, hasonszínű pantalonjával, angolos utazósipkájával. Ahoz is nagy bátorság kellett.

Azt ugyan tudta minden ember, hogy ez csak kívülről angol: belül a legjobb magyar; - de hátha akad valaki mégis, a ki nem tudja.

A pezsgős sátor előtt a bájos vivandière megkínálta az újon érkező vendéget egy pohár pezsgővel.

- Pezsgőt nem kérek, szólt az mosolyogva.

- No hát bordóit vagy sherryt. Szabad válogatni.

- Ha szabad a válogatás: akkor kérek a grófnétól *egy csókot*.

A büszke szépség arcza előbb mélyen elpirult erre a merész szóra; de a másik pillanatban egész istennői nyugalommal felelt rá:

- Azzal is szolgállok - az inségesek javára: - *a díja - ezer forint*.

A daliás alak mosolyogva bontotta ki a tárczáját, kivette belőle az ezerforintos bankjegyet s átadta a bájos grófnőnek.

És aztán kapott érte egy ideális csókot; mely inkább lehellet volt: az álomtündér csókja; melynek villanszikráját csak az álmodó érezte: de a tündér maga nem.

Nagy híre lett ennek a drága csóknak. A hazai lapok után a külföldiek elhíresztelték ország-nak-világnak: dicsérő diatribákat zengedezve egyhangúlag a csók kérőjére és adójára egyaránt.

Ebbe a szép harmoniába azonban nemsokára egy dissonáló hang is keveredett.

Valaki féltékeny lett e miatt a csók miatt a mi daliánkra. Nem valami szép asszony, ámbár nő neve van: az emigratió.

A volt alelnököt azzal gyanúsították, hogy ez által jelezte áttérését az ó-konzervatív táborba. Egy hírlapi cikkben „júdás-csókrul” is beszéltek.

S kicsiny hija, hogy igen komoly következése nem lett ennek a gyanúnak.

Kortársaim emlékezni fognak bizonyára amaz elfelejthetetlen alakra, a ki a hatvanas években mindenütt látható volt, a hol valami akció készült. Olasz volt a neve, de a leghevesebb magyar vér lüktetett a szívében. Ő viselte a legfeltűnőbb magyar népjelmezt, a legpengőbb sarkantyúkat, a legczifrább szűrt, s a leghosszabb csáti ólmos botot: s ebben a kosztümben

járta be fél Európát, Berlint, Párist és Olaszországot: beszélt minden európai nyelvet, roppant olvasottsággal bírt, szikrázó elmésség volt a beszédében, fűszerezve politikai őrzöngéssel: bejárata volt minden diplomatához és összeköttetése minden titkos társasággal.

Mikor Schmerling az adót közhatalommal hajtata be Magyarországon: a mi olasz-magyar bárónk, kinek nagyterjedelmű birtoka volt Temesmegyében: az egész sok ezer holdas területét bevetetlen hagyta: kastélyából minden bútort elpredált, marháit, nyájait eladta: otthagya kopáron az egész birtokát, hogy az adót meg ne vehessék rajta, s mikor a négy lovát lefoglalták a hátralék miatt, rájuk zárta az istálló ajtót, s otthagya őket veszni éhen: maga kiment külföldre s évekig nem került elő.

Ebben az inséges esztendőben aztán ismét megjelent közöttünk. Nagyon tetszett neki, hogy most már az egész Alföld úgy néz ki, mint az ő bánási dominiuma.

Egy este az én volt - alelnök barátom és az olasz-magyar báró barátom összekerült a nemzeti színháznak - akkoriban úgynevezett kaszinó - erkélyén.

Ott számozott karszékek voltak, a mikhez a jegyeket a kaszinó komornyikjánál lehetett váltani.

A volt alelnöknek rendesen fentartott széke volt ott: mindennap eljárt a színházba.

Ezúttal elfoglalva találta a rendes helyét. A tulipántos szüregallérről ráismerhetett a bitorlóra.

- Kérlek, barátom, szólítá meg udvariasan: tévedésből az én helyemre ültél.

A megszólított hetykén felelt vissza:

- Ejh! ülj más helyre! Egyik szék olyan, mint a másik.

Erre aztán a volt alelnök a vállára ütött türelmetlenül.

- Menj innen! Keresd fel te a magad számát: ez az én helyem.

A báró erre fölkelt s otthagya a színházat.

Másnap reggel, valami hírlapi ügyben meg kellett látogatnom az én daliás barátomat.

- Nézd csak, micsoda ügyem keveredett ezzel a szeleburdival.

S kezembe adta az általa hozzá intézett levelet.

Ez volt a tartalma:

»Te, valamint az életben sem tudod megtalálni a helyedet: úgy a színházban sem tudsz a helyedre találni.«

Itt világos a sértési szándék.

- Már el is küldtem hozzá a segédeimet.

Én, a mint a hírlapi ügyet elvégeztem a volt alelnökkel, egyenesen siettem a báró lakására.

Jó barátom volt mind a kettő, képviselőtársaim a mult országgyűlésről.

Egyenesen megmondtam neki, hogy miért jövök hozzá.

- Ennek a párbajnak nem szabad megtörténni.

- Már pedig az meg fog történni közöttünk, mondá a báró, s *vagy én lövöm őtet oda a földre, vagy ő lö engem oda.* Már a segédek kezében van az ügy.

- Te azonban megfordítod ezt az ügyet azzal, hogy odamégy a mi barátunkhoz, s *visszakéred tőle azt az inzultáló levelet.*

Azt hittem, hogy rögtön megesz. Óriási erejű athléta volt; akár széttéphetett. Tajtékozott a szája, mikor hozzám beszélt.

- Én vonjak vissza egy sértést, a mit szándékosan követtem el? - Én! S már öklében volt a buzogánya, hogy agyonüt.

Én aztán csak *egy pár szót* súgtam a fülébe: s arra a dühbe jött oroszlán egyszerre lecsendesült: nagyot hallgatott.

Aztán hirtelen felkapta a fejét s nagyot ütött a vállamra súlyos tenyerével.

- No pajtás, most láttál valamit, a mit még ember nem látott soha: a tűzokádó sárkányt aporti-rozni.

Azzal a karom alá ölté vaskarját s vitt magával nagy rohanva egész a volt alelnök szállásáig. Ott elbucszott tőlem, s felrohant a lépcsőn.

Este találkoztam a kaszinóban az én daliás barátommal.

Megszorította a kezemet s súgva mondá:

- Ott volt a leveleért a mi barátunk; visszakérte: azt mondta, vegyem nemtörténtnek. Megmondta, hogy te voltál nála.

...De hogy mi volt az a pár odasúgott szó, mely a dühös oroszlánt kezes báránynya szelidítette át?